

Тремале

МЕТОД

фортепіано
для початківців

ТРЕНУЙ МАЙСТЕРНІСТЬ ЛЕГКО!

Автор Марина Трембовлева

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директорка Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти

_____ Марина БРИЛЬ
« 24 » _____ 2026 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ТреМаЛе-метод. Тренуй майстерність легко!

Навчально-методичний посібник
для початкової мистецької освіти

Укладачка:

М. Л. Трембовлева

викладачка відділу спеціального фортепіано
Харківського державного музичного ліцею,
спеціалістка вищої категорії

Консультантки:

Н. В. Горецька

завідувачка кафедри спеціального фортепіано
Харківського національного університету
мистецтв імені І. П. Котляревського, професорка,
кандидатка педагогічних наук, заслужена діячка
мистецтв України

Т. Ю. Сенченкова

заступниця директора з навчальної роботи
Харківського державного музичного ліцею,
спеціалістка вищої категорії, викладачка-
методистка

Рецензентки:

О. М. Бондаренко

завідувачка відділу загального та
спеціалізованого фортепіано Київського
державного музичного ліцею імені
М. В. Лисенка, спеціалістка вищої категорії,
викладачка-методистка

С. Й. Шевчук

викладачка музично-теоретичних дисциплін
Львівського державного музичного ліцею
імені С. Крушельницької, спеціалістка вищої
категорії

Відповідальна
за випуск:

А. Г. Полещук

Рекомендовано

на засіданні комісії

відділу спеціального фортепіано

Харківського державного музичного ліцею
(протокол № 3 від 10 листопада 2025 р.)

на засіданні педагогічної ради

Харківського державного музичного ліцею
(протокол № 26 від 17 листопада 2025 р.)

© Трембовлева М. Л., 2026 р.

© Державний науково-методичний центр

© Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти, 2026 р.

МЕТОДИЧНІ РОЗ'ЯСНЕННЯ

«ТреМаЛе-метод. Тренуй майстерність легко!» є авторським навчально-методичним посібником для початкового навчання гри на фортепіано. Видання розроблено відповідно до вимог Типових освітніх програм початкової мистецької освіти та спрямоване на формування базових виконавських, теоретичних і слухових компетентностей учнів.

Посібник адресовано учням елементарного підрівня початкової мистецької освіти мистецьких шкіл, а також може використовуватися в індивідуальній педагогічній практиці та адаптуватися відповідно до індивідуального темпу засвоєння матеріалу учнями.

Мета видання – створення цілісної, послідовної та мотиваційно орієнтованої системи навчання гри на фортепіано для початківців, що забезпечує гармонійний розвиток виконавських навичок, музичного мислення та емоційно-образного сприйняття музики.

Основні завдання:

- формування базових прийомів звуковидобування в процесі роботи з п'єсами та вправами;
- розвиток координації обох рук з перших етапів навчання;
- поступове опанування нотної грамоти в скрипковому та басовому ключах;
- розвиток ритмічного чуття, слухової уваги та динамічної чутливості;
- формування виконавсько-теоретичних уявлень безпосередньо в процесі роботи над п'єсами та вправами;
- формування навичок ансамблевої гри;
- виховання інтересу до музики та стійкої навчальної мотивації.

Наразі сучасна українська фортепіанна педагогіка перебуває на етапі активного оновлення, поєднуючи традиції академічної фортепіанної школи з новими педагогічними підходами. У сучасних методиках дедалі більшого значення набувають мотиваційне навчання, розвиток творчого мислення, засвоєння теоретичних знань безпосередньо в процесі гри на фортепіано, використання ігрових та інтерактивних форм роботи, а також сучасних цифрових технологій.

Сучасні методики початкового навчання гри на фортепіано (зокрема підходи John Thompson, Nancy Faber, Randall Faber, Shinichi Suzuki, а також сучасні українські навчально-методичні посібники для початкового навчання гри на фортепіано - «Mad Art of Piano: Elementary» Юрія та Едери Водиків, «Перші кроки маленького піаніста. Донотний період навчання» Олени Плахтінської, «Зірковий крок» Юлії Богатирьової та інших сучасних

українських авторів) приділяють значну увагу комплексному розвитку учня, образному мисленню, слуховому вихованню, ігровим формам роботи та поступовому формуванню виконавських навичок.

Сьогодні у початковому навчанні гри на фортепіано досить гостро відчувається потреба в репертуарі, який поєднував би художню змістовність із чіткою та послідовною методичною побудовою. Багато яскравих і цінних в музичному плані дитячих п'єс не завжди утворюють логічну систему поступового розвитку виконавських навичок, тоді як частина навчального матеріалу, створеного переважно для технічних цілей, є занадто спрощеною з мелодичного, гармонічного та образного боку. ТреМаЛе-метод спрямований на часткове вирішення цієї проблеми шляхом створення авторського репертуару, у якому методична послідовність поєднується з художньою образністю, жанровою різноманітністю та змістовним мелодико-гармонічним наповненням музичного матеріалу.

Даний посібник спирається на традиції академічної фортепіанної школи та водночас враховує сучасні підходи до навчання дітей. У роботі поєднуються ансамблева гра, системне повторення матеріалу, інтерактивні форми роботи та поступове засвоєння виконавських і теоретичних навичок.

Методична концепція

ТреМаЛе-метод («Тренуй Майстерність Легко!») побудовано на комплексному підході до навчання, у якому технічний розвиток, засвоєння теоретичного матеріалу та художньо-образне сприйняття музики поєднуються в єдиному навчальному процесі. Ключовими принципами методу є:

1. Поступовість і логічна послідовність

Матеріал розташований за принципом поступового ускладнення. Кожна наступна п'єса спирається на вже засвоєні елементи та вводить лише один або кілька нових виконавських або теоретичних компонентів.

2. Одночасний розвиток обох рук

З перших занять задіюються обидві руки, що сприяє природному розвитку координації.

3. Ансамблева гра з початкового етапу

У першій половині посібника значне місце займають ансамблі для учня та викладача. Спільне музикування з перших занять допомагає дитині відчувати повноцінне звучання твору, розвиває відчуття темпу, гармонії, ритму та навички взаємодії в ансамблі.

4. Авторський музичний матеріал з чіткою методичною спрямованістю

Усі п'єси створені спеціально для навчальних цілей. Їхній образний зміст, фактура та технічні завдання безпосередньо підпорядковані педагогічним цілям кожного етапу навчання.

5. Системне повторення навчального матеріалу

Використовується принцип інтервального повторення: раніше вивчені елементи повертаються через поступово зростаючі проміжки часу. Таким чином знання та навички не просто «закріплюються», а переходять у довготривалу пам'ять.

Особливості роботи з музичним матеріалом:

- кожна п'єса має чітко окреслене навчальне завдання;
- підтекстовки сприяють кращому засвоєнню метроритму, фразування та образного змісту музики;
- ілюстрації до творів активізують уяву та формують асоціативне мислення;
- до кожної п'єси додається вправа, спрямована на опанування технічних елементів, використаних у творі;
- значне місце у посібнику займає ансамблева гра, яка допомагає розвивати слух, відчуття ритму, темпу та навички спільного музикування.

Методичні коментарі допомагають викладачу впорядкувати заняття, зосередитися на конкретних завданнях та опрацюванні нового матеріалу. Водночас прийоми роботи над постановкою рук і звуковидобуванням він добирає самостійно, враховуючи вік та індивідуальні особливості учня.

Окремі твори підвищеної складності можуть використовуватися вибірково залежно від темпу засвоєння матеріалу учнем.

Типові труднощі та шляхи їх подолання

У процесі початкового навчання гри на фортепіано можуть виникати труднощі, пов'язані з координацією рухів, ритмічною організацією, нотним читанням та слуховим контролем. У коментарях до кожного уроку звертається увага на труднощі, які можуть виникнути у відповідній п'єсі, і пропонуються форми роботи над ними (виділено червоним).

Для опанування базових завдань застосовуються:

- підтекстовки та ритмічне проговорювання;
- ансамблева гра з викладачем;
- спеціальні підготовчі вправи;
- повторення навчального матеріалу через систему інтервального закріплення;
- використання флеш-карток для автоматизації навичок нотного читання;
- поступове введення нових технічних елементів.

Робота з гамми та технічними елементами

У посібнику застосовано підхід до опанування гам за аплікатурними позиціями, з відокремленням кожної позиції люфтваузою та «подихом» руки. На початковому етапі гам виконуються у протилежному русі, а згодом – у паралельному. Вправи на підкладання першого пальця опрацьовуються заздалегідь на попередніх уроках.

Такий підхід сприяє:

- усвідомленому засвоєнню аплікатури;
- розвитку координації рук;
- формуванню технічної впевненості.

У заключному розділі «Підготовка до концертного виступу» наведено приклад об'єднання всіх вивчених елементів гам і арпеджіо в єдиний технічний комплекс на прикладі гам соль мінор у повному обсязі. Опанування цього комплексу передбачає поступове засвоєння матеріалу, а терміни його проходження визначаються викладачем відповідно до рівня підготовки та індивідуальних особливостей розвитку учня.

На завершальних етапах навчання вводяться початкові вправи на опанування педалізації.

Використання сучасних та інтерактивних засобів

Новизна посібника полягає в поєднанні класичної фортепіанної школи з сучасними інтерактивними засобами навчання:

- QR-коди з прикладами виконання кожної п'єси;
- двосторонні флеш-картки для вивчення нотної грамоти;
- поєднання візуального, слухового та практичного способів засвоєння матеріалу.

QR-коди дають можливість ознайомитися з авторським виконанням творів та сприяють самостійній роботі учня вдома. Флеш-картки можуть використовуватися як на уроці, так і вдома під час самостійних занять з батьками. Навіть без спеціальної музичної підготовки батьки можуть допомагати дитині повторювати ноти, ритмічні тривалості та музичні позначення в доступній ігровій формі. Їх використання допомагає розвивати зорову пам'ять, швидше засвоювати елементи нотної грамоти, краще орієнтуватися в музичних позначеннях і регулярно повторювати навчальний матеріал у доступній для дитини ігровій формі.

Поділ на 25 уроків є умовним і передбачає гнучке використання матеріалу відповідно до індивідуальних можливостей та темпу засвоєння кожного учня. Ускладнення навчального матеріалу є поступовим, але доволі інтенсивним, що дозволяє викладачу варіювати обсяг і послідовність роботи

залежно від педагогічної ситуації. Рівень складності репертуару, зокрема в останніх уроках (21–24), є підвищеним і може бути доцільно використаний для більш підготовлених та швидко прогресуючих учнів.

Апробація методики

Матеріали посібника впроваджені в роботу з учнями початкового етапу навчання гри на фортепіано у мистецьких школах України (Харків, Київ, Львів, Запоріжжя, Полтава, Миргород, Гадяч, Лозова, Чугуїв, Ізмаїл тощо) та інших країн (Німеччина, Польща, Ізраїль, Бельгія). Практичне застосування методики засвідчило ефективність комплексного підходу до формування виконавських, слухових, ритмічних і теоретичних навичок, а також сприяло підвищенню навчальної мотивації учнів.

Видання отримало позитивні рецензії викладачів мистецьких шкіл, у яких відзначено методичну послідовність матеріалу, поєднання технічного, теоретичного та художнього компонентів, ефективність використання вправ, ансамблів, флеш-карток і QR-кодів у навчальному процесі.

У рецензіях відзначається, що авторський репертуар посібника допомагає розвивати музичну уяву, слуховий контроль, координацію рук і виконавську самостійність учнів. Окремо відзначено значення інтерактивних засобів навчання та принципу інтервального повторення для більш стійкого засвоєння навчального матеріалу.

За відгуками викладачів, учні виявляють зацікавленість у роботі з образним музичним матеріалом, активно використовують вправи та флеш-картки, а поєднання нотного тексту, ілюстрацій та цифрового супроводу робить навчальний процес більш продуктивним і сучасним.

За результатами роботи з посібником учні:

- володіють елементарними навичками гри на фортепіано;
- читають ноти в скрипковому та басовому ключах у межах вивченого діапазону;
- орієнтуються в ритмічних та динамічних позначеннях;
- демонструють початкові навички ансамблевої гри;
- виявляють інтерес до музичної діяльності та готовність до подальшого навчання.

ТВОЇ КРОКИ ДО МАЙСТЕРНОСТІ

1 урок

Тренуй: Знайди на клавіатурі всі клавіші ДО — вони живуть ліворуч від двох чорних клавіш. Посередині клавіатури знаходиться ДО ПЕРШОЇ ОКТАВИ. ОКТАВА — це відстань від однієї ноти до такої самої наступної ноти. Наприклад, від ДО до наступного ДО. Праворуч від ДО першої октави розташовані друга, третя та четверта октави, а ліворуч — мала, велика, контроктава і частинка субконтроктави. Пограй усі ДО:

- 3-м пальчиком правої руки — ДО 1-ї, 2-ї, 3-ї та 4-ї октав;
- 3-м пальчиком лівої руки — ДО 1-ї, малої, великої та контроктави.

Кожну нотку потримай на рахунок «раз-два». Нехай пальчики будуть пружними, а ручки — вільними.

Майстерність: "ЗАПАЛЮЄМО ЗІРОЧКИ"

Ліва рука грає ДО другої октави, а права — ДО третьої.

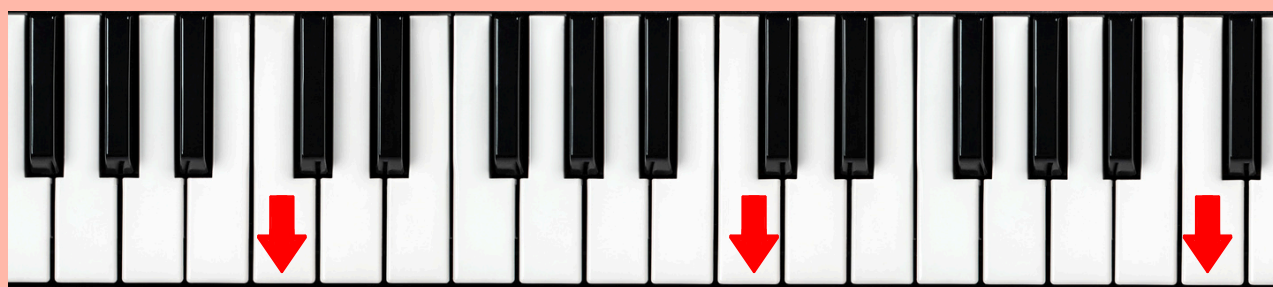
Рахуй кожен звук: «раз-два». Обов'язково проспівай пісеньку зі словами.

Грай ніжно й мрійливо. А якщо захочеш почути, як звучить п'єса, скористайся QR-кодом.

Легко (з картками): Pozнайомся зі СКРИПКОВИМ і БАСОВИМ ключами. Скрипковий ключ поклади на правий край клавіатури — там живуть високі звуки. Басовий ключ поклади на лівий край — там живуть низькі звуки.

Запам'ятай:

- **нотний стан** — це будиночок із п'яти лінійок, де живуть нотки;
- **тактова риска** — парканчик, який ділить музику на частинки-такти;
- **подвійна тактова риска** показує, що музична історія закінчилася.

ЗАПАЛЮЕМО ЗІРОЧКИ

Andante $\text{♩} = 72$

УЧЕНЬ

З і - р о - ч к и , я - с к р а в о с я - й т е

ред. * ред. * ред. * ред. * ред. * ред. * ред. * ред. * ред. *

2 урок

Тренуй: Познайомся з нотками ДО і РЕ першої октави. Знайди їх на клавіатурі. Зіграй 3-м пальчиком лівої руки ДО, а 3-м пальчиком правої — РЕ. Знайди ці нотки в інших октавах і зіграй їх. Не забудь назвати, в якій октаві живе кожна нота.

Майстерність: "ЛІСОВИЙ ТАНОК"

Ліва рука — ДО, права — РЕ (3-й палець). Розмір такту — дві чверті (2/4).

Проспівай пісеньку зі словами. Перед грою простукай ритм і рахуй «раз-два». Кожен звук або пауза триває один рахунок. Роздивись 4-й і 8-й такти. Чим вони відрізняються?

Грай бадьоро й весело, ніби танцюєш разом із лісовими мешканцями.

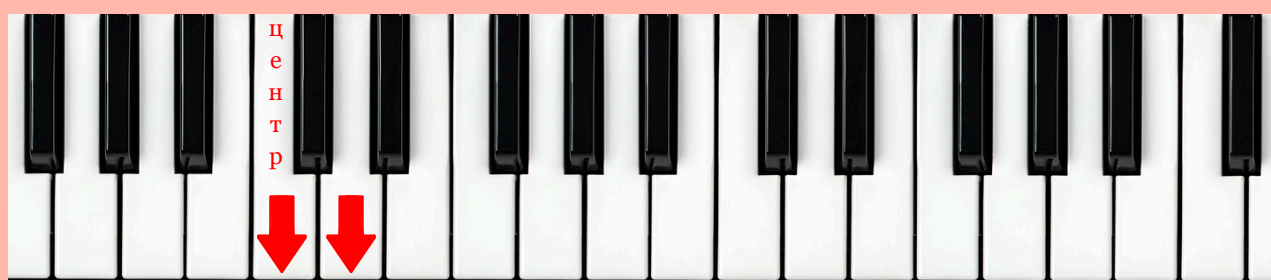
Легко (з картками): Нотки можуть жити на лінійках і між лінійками нотного стану. Знайди флешкартку, де це намальовано.

За допомогою флешкарток вивчи:

- ноти ДО і РЕ першої октави;
- чверть і чвертну паузу (один рахунок звуку або тиші);
- розмір 2/4 (рахуємо: «раз-два»).

Повторення: Зіграй п'єсу "Запалюємо зірочки".

Пригадай: що таке октава, як називаються октави, що таке скрипковий і басовий ключі, що таке нотний стан, тактова риска та подвійна тактова риска. Знайди їх серед флешкарток.

ЛІСОВИЙ ТАНОК

З друзями іде́м гуляти,
Танцювати і співати

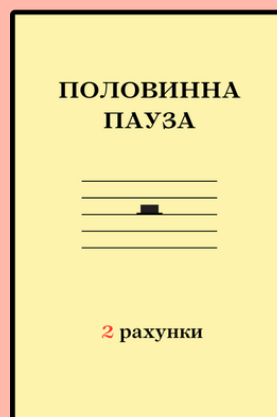

♩ = 92

УЧЕ́НЬ

3 урок

Тренуй: Знайди нотку **МІ першої октави** на клавіатурі — вона живе праворуч від РЕ, між двома чорними клавішами. Зіграй 3-м пальчиком правої руки: ДО – РЕ – МІ, а 3-м пальчиком лівої руки: МІ – РЕ – ДО. Повтори цю вправу 2 рази. А тепер спробуй зробити те саме в другій октаві і в малій октаві. Не забудь назвати, де саме ти граєш — це дуже важливо!

Майстерність: "ВЕСЕЛИЙ ВЕЛОСИПЕДИСТ"

Розмір такту — 2/4. Ритм — половинні ноти.

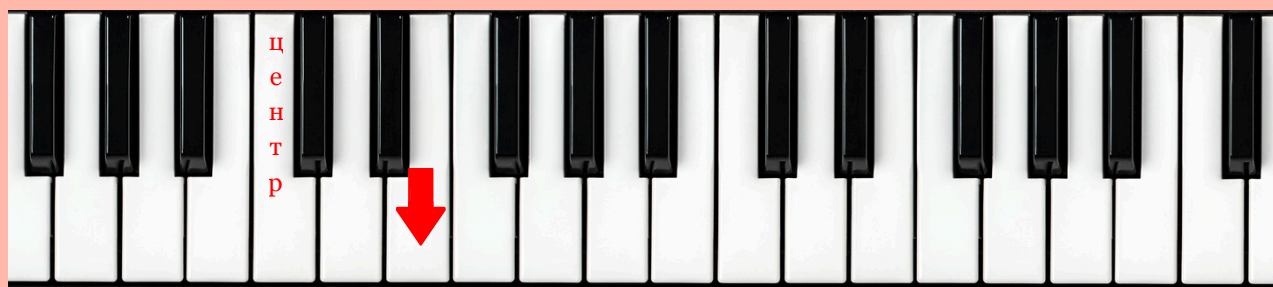
Перед тим як грати, простукай ритм долоньками і рахуй уголос: кожен звук або пауза триває 2 рахунки («раз-два»). Потім назви всі нотки і обов'язково проспівай пісеньку зі словами. У 3-му такті ліва рука «перелітає» через праву — ніби велосипедист об'їжджає перешкоду.

Грай жваво, ніби весела поїздка на велосипеді!

Легко (з картками): Покажи картки з МІ першої октави, половинною нотою і половинною паузою (тривають два рахунки).

Повторення: "Лісовий танок", "Запалюємо зірочки". Знайди на флешкартках: скрипковий і басовий ключі, ДО і РЕ першої октави, чверть і чвертну паузу, нотний стан, тактову і подвійну тактову рису, розмір 2/4.

І ще подумай: Як розташовуються ноти на нотному стані? Які октави ти знаєш? Покажи їх на клавіатурі.

ВЕСЕЛИЙ ВЕЛОСИПЕДИСТ

Поспішаю я мерщій -
Квіти подарую їй!

УЧЕНЬ

♩ = 120

f

3 3 3 3

mp

УЧЕНЬ

9

3 3 3 3

cresc.

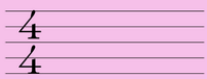
f

8

4 урок

РОЗМІР ТАКТУ
4 ЧВЕРТІ

рахувати на 4

ФА

РОЗТАШУВАННЯ:
між лініями 1 та 2

СОЛЬ

РОЗТАШУВАННЯ:
на лінії 2

Тренуй: ФА і СОЛЬ першої октави — знайди їх на клавіатурі.

Зіграй 3-м пальцем лівої руки ФА, а 3-м пальцем правої руки — СОЛЬ. Спочатку по черзі, потім разом. Повтори 2 рази.

Спробуй так само в різних октавах і обов'язково називай, де ти граєш.

Майстерність: "НА ГАЛЯВИНЦІ"

Розмір — 4/4. Ритм — чверті та половинні ноти.

Руки грають спочатку разом, а потім по черзі.

Назви нотки і проспівай пісеньку зі словами.

Перед грою простукай ритм і рахуй уголос: чверть — один рахунок, половинна — два. Зверни увагу, на якому слові ти переходиш з СОЛЬ на ФА і навпаки.

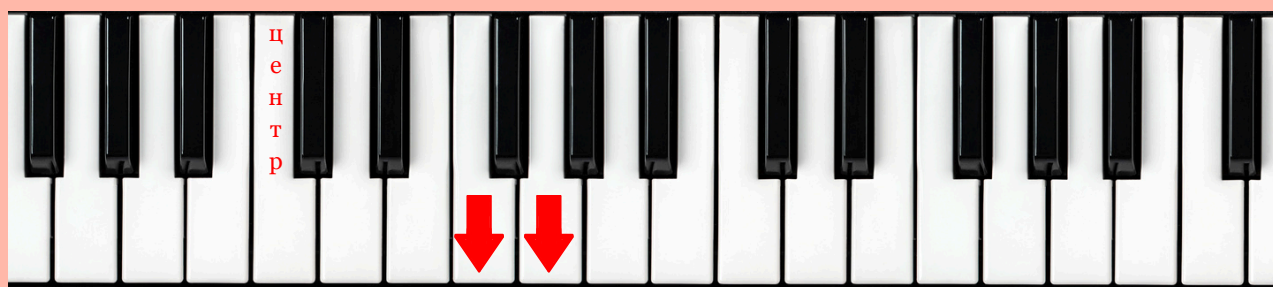
Грай легко, грайливо, ніби гуляєш на сонячній галявинці

Легко (з картками): Вивчи ноти ФА і СОЛЬ першої октави та розмір 4/4.

Повторення: "Веселий велосипедист", "Лісовий танок".

Знайди флешкартки: ДО, РЕ, МІ першої октави; чверть і чвертна пауза; половинна нота і пауза; 2/4.

Питання: як розташовуються ноти на нотному стані?

НА ГАЛЯВІНЦІ

Наш оркестр, наш оркестр
Грає в лад!
На сопілці, на гітарі,
Я в оркестрі грати рад!

УЧЕНЬ

$\text{♩} = 180$

f

mp

cresc.

f

sf

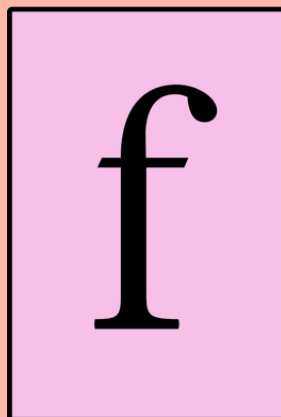
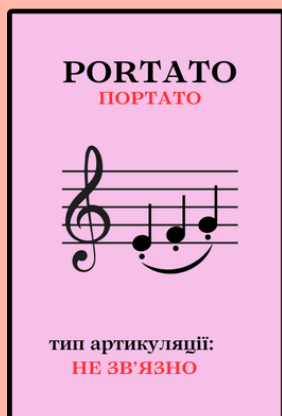
7

УЧЕНЬ

Музична партія для фортепіано. Темп $\text{♩} = 180$. Ключовий знак 4/4 . Динаміка *f* (форте). Динаміка *mp* (мезіо-піано). Динаміка *cresc.* (кресцендо). Динаміка *f* (форте). Динаміка *sf* (суб-форте). Номер такту 7.

5 урок

Тренуй: Виконай вправу. Артикуляція - **Портато** (звуки не зовсім зв'язані, але звучать ніби «кроками однієї фрази»). Спирайся на кінчики пальців і м'яко знімай руку з клавіш, ніби вона “дихає”

Майстерність: " НА ГОСТИНИ ДО ВЕДМЕДЯ"

Аплікатура (номери пальців) пишеться над або під нотами.

Зверни увагу: права і ліва рука грають однаковими пальцями.

Перед грою: відбий ритм кожною рукою і рахуй уголос, назви ноти і пальці, потренуй послідовність пальців на столі або кришці, проспівай пісеньку зі словами.

Динаміка — це різна гучність музики.

Forte (f) — гучно.

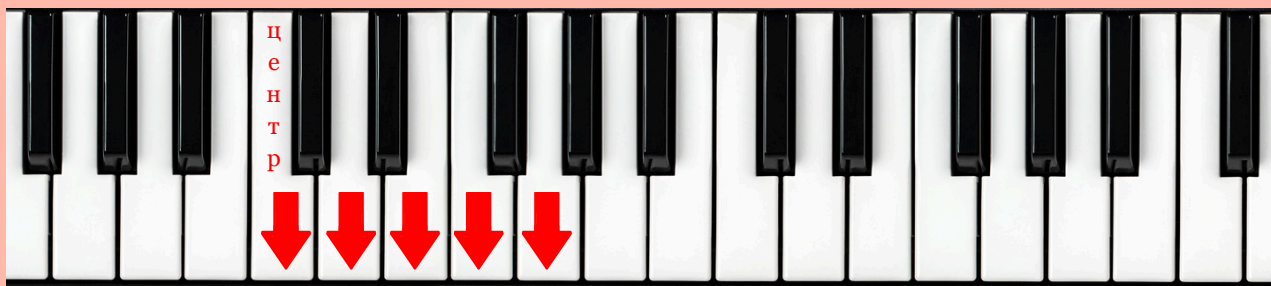
Грай поважно, ніби йдеш у гості до великого ведмедя.

Легко (з картками): Вивчи позначку **portato** (крапки під лігою) і динаміку **forte** (f).

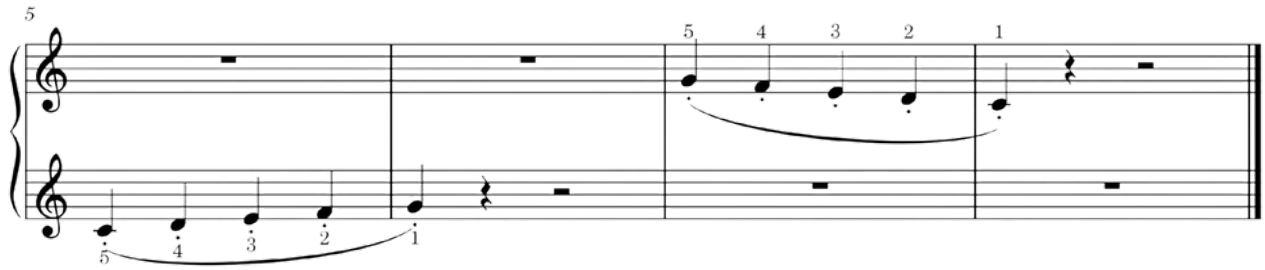
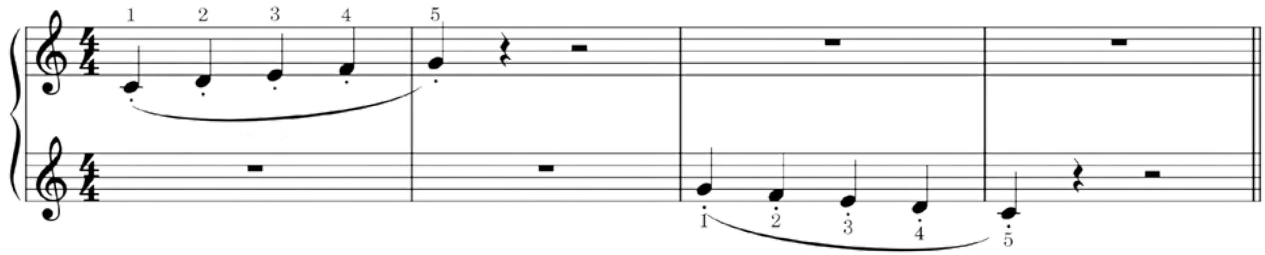
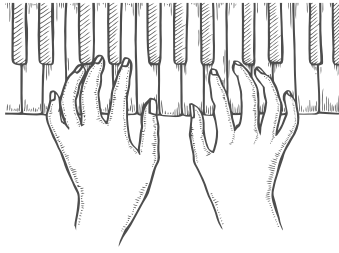
Повторення: “На галявинці”, “Веселий велосипедист”, “Запалюємо зірочки”.

Знайди картки: МІ, ФА, СОЛЬ першої октави; половинна нота і пауза.

Питання: що таке нотний стан, тактова риска, подвійна тактова риска, розмір 4/4? Які ключі та регістри ти знаєш?

ВПРАВА

НА ГОСТИНИ ДО ВЕДМЕДЯ

В гості до ведмедя поспішаю.
Мед солодкий принесу до чаю.

УЧЕНЫЙ

$\text{♩} = 88$

f

mf

6 урок

Тренуй: Виконай вправу. Грай кожну ноту не зв'язно, утримуючи її на 3 рахунки. Відчуй вагу руки на кінчику пальця, руки рухаються вільно від плеча.

Майстерність: "ПОПЕЛЮШКА"

Вальс — це танець на 3 рахунки, який танцювали на балах, тому його називають бальним.

Перед грою: назви ноти і пальці. Які нотки і пальці повторюються частіше? Проспівай зі словами. Під час гри кожну нотку рахуй уголос на «раз-два-три».

Слідкуй за 5 пальцем — став його рівно на кінчик і натискай легше, ніж інші. В останніх двох тактах трохи сповільни темп.

Грай forte, але ніжно й казково за настроєм.

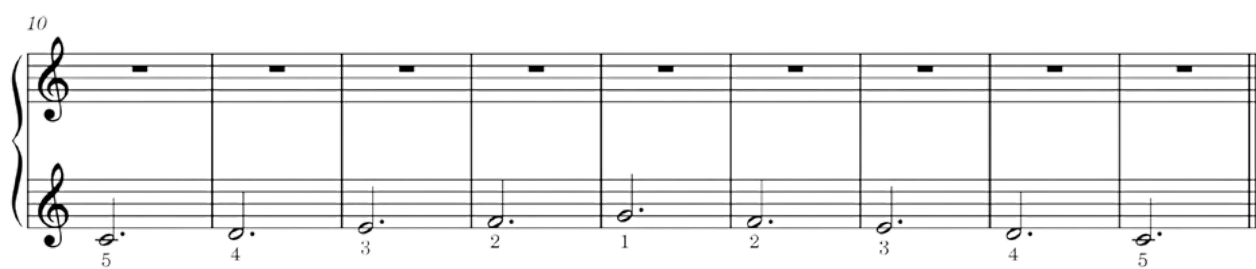
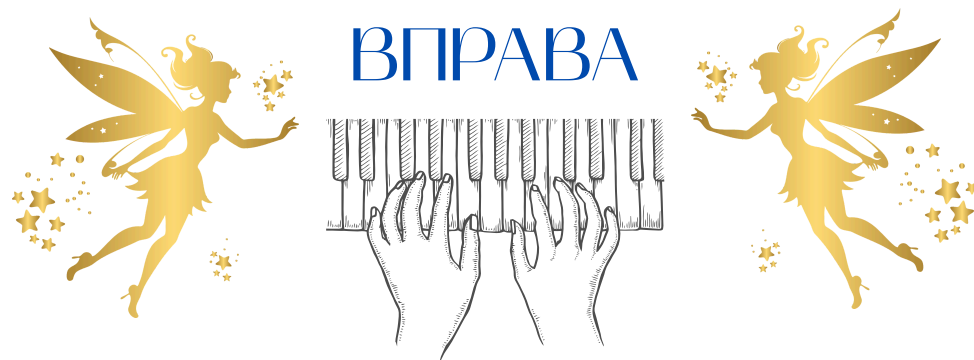
Легко (з картками): Знайди позначку **половинної ноти з крапкою** та розмір **3/4**.

Повторення: “У гості до ведмедя”, “На галявинці”, “Лісовий танок”.

Знайди флешкартки: ДО, РЕ, ФА, СОЛЬ першої октави; чверть і чвертна пауза.

Питання: що таке f, portato, 2/4, 4/4?

ПОПЕЛЮШКА

Вальс пливе, мов сон чарівний, -
Мрії здійснюються дивно!

учень

$\text{♩} = 132$

f

mp

учень

rall.

7 урок

Тренуй: Виконай вправу. Коли бачиш крапочки під або над нотами — грай уривчасто, відштовхуючись від клавіши (**стакато**). Коли бачиш рисочки — витримуй тривалість ноти (**тенуто**).

Повтори вправу від усіх білих клавіш, завершуючи на ДО другої октави.

Майстерність: "БРАВІ КОЗАКИ"

Марш — це музика сміливих воїнів, як українські козаки. Він зазвичай рахується на 4 рахунки.

Порівняй аплікатуру в правій і лівій руці на першій строчці. Ти помітив, що номери пальців однакові — у лівій руці повторюється аплікатура правої.

В останніх двох тактах трохи сповільни темп і повтори твір з початку до слова FINE (кінець).

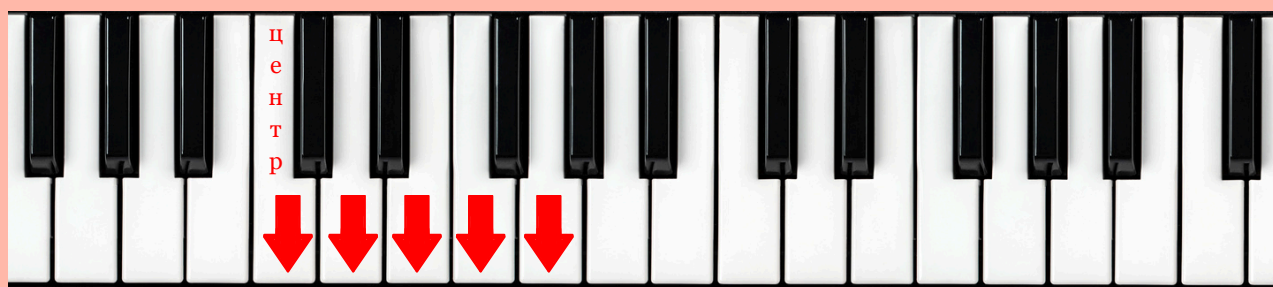
Грай forte, сміливо й впевнено

Легко (з картками): Знайди позначки **staccato** і **tenuto**. Що вони означають?

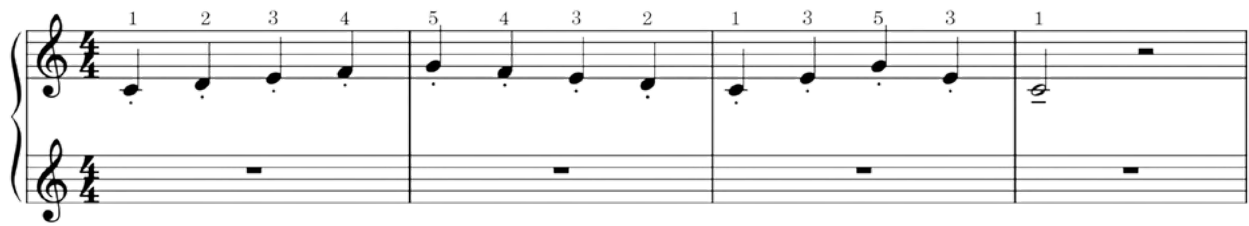
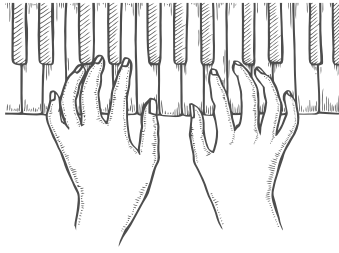
Повторення: "Попелюшка", "У гості до ведмедя", "Веселий велосипедист", "Запалюємо зірочки".

Знайди МІ першої октави, половинну ноту, половинну ноту з крапкою, f, portato, нотний стан, тактову і подвійну тактову риски, 2/4, 3/4, 4/4.

Питання: Що таке вальс? Які ключі та регістри ти знаєш?

ВПРАВА

A historical painting depicting a group of Ottoman soldiers on horseback, crossing a river. The soldiers are wearing traditional Ottoman military uniforms, including red and blue tunics and turbans. Some are playing stringed instruments, possibly baglamas. A large red flag is visible in the background.

8 урок

Тренуй: Виконай вправу. Грай нотки під лігою **легато** (зв'язно).

Спирайся більше на перший звук (початок ліги), а другий грай легше. Руку знімай м'яко, зап'ястям вгору. Коли мелодія піднімається — грай трохи гучніше, коли опускається — тихіше. Нова нота: **ЛЯ першої октави**.

Майстерність: "ЛІТНІЙ ВЕЧІР"

Проспівай пісеньку зі словами — вона дуже ніжна і співуча.

Перед грою назви ноти. Грають два пальчики — перший і другий. Готуй ліву руку завчасно, коли її потрібно перенести через праву, щоб музика не зупинялася і ти її не «наздоганяв». Гучність змінюй плавно: **крецендо** — поступово гучніше, **димінуендо** — поступово тихіше.

Грай співучо, спокійно, ніби тихий літній вечір.

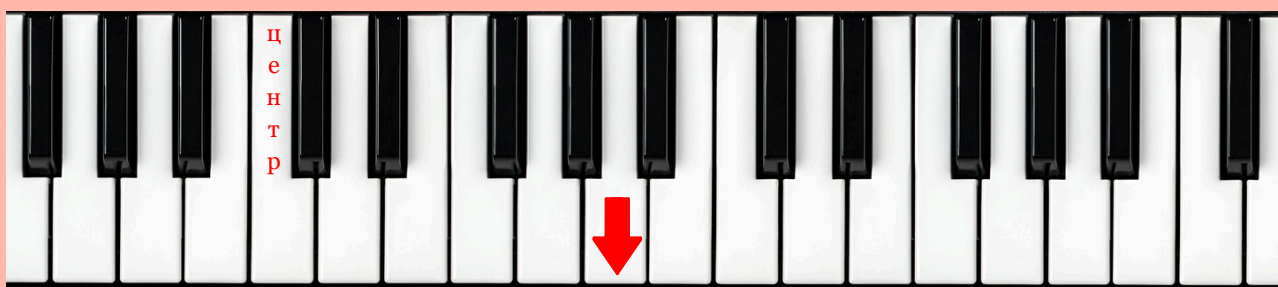
Легко (з картками): Запам'ятай ноту ЛЯ першої октави.

Вивчи: legato — зв'язно, crescendo — поступово гучніше, diminuendo — поступово тихіше.

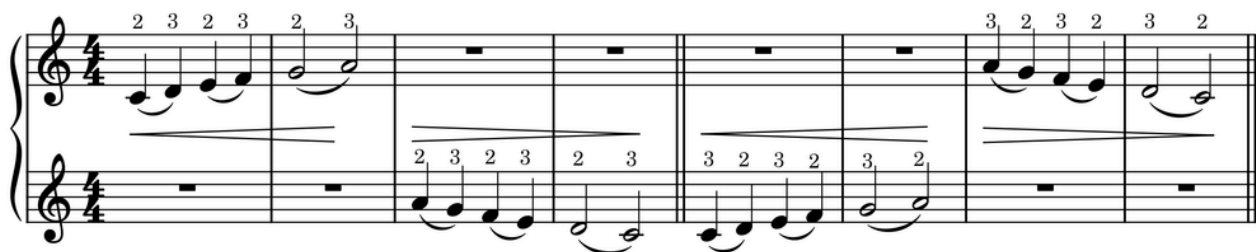
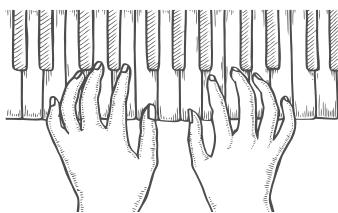
Повторення: “Браві козаки”, “Попелюшка”, “На галявинці”, “Лісовий танок”.

Знайди флешкартки: ДО, РЕ, ФА, СОЛЬ першої октави; forte; скрипковий і басовий ключі; чверть і чвертна пауза; половинна з крапкою; артикуляції (staccato, portato).

Питання: Що таке марш і вальс? Які регістри, октави та розміри такту ти знаєш? Як розташовуються ноти на нотному стані?

ВПРАВА

ЛІТНІЙ ВЕЧІР

Червоніє небокрай,
Сонечко сідає.
Теплим небом огортай,
Милий, рідний краю.

учень

$\text{♩} = 96$

p

con ped.

9 урок

Тренуй: Виконай вправу. Ти помітив: ноту, що повторюється, треба грати різними пальчиками - спочатку 2-м, потім 1-м? Новий ритм — **восьмі** ноти (дві нотки на один рахунок). Кожні три нотки граємо зв'язно (легато). Останню під лігою грай легше і трохи коротше — крапка під лігою робить її м'якшою.

Майстерність: "ЗАЙЦІ ПОЛЬКУ ТАНЦЮВАЛИ"

Полька — це жвавий чеський танець на 2/4.

Нові ноти: **СИ** першої октави і **ДО** другої октави.

Перед грою: назви нотки й пальчики, простукай ритм і рахуй уголос, проспівай пісеньку (вона починається після вступу). Ти помітив, що пісенька «йде по сходинках» — то вгору, то вниз?

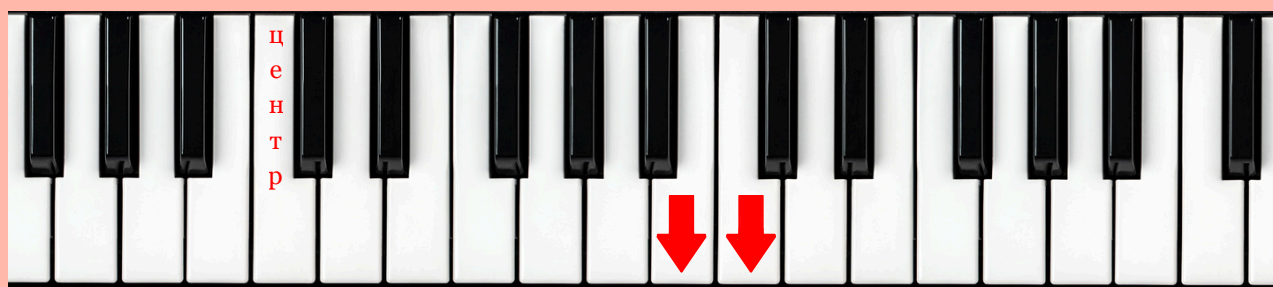
Такти між знаками **репризи** граємо 2 рази, але вдруге замість 1 вольти граємо 2 вольту — позначки $\boxed{1.}$ $\boxed{2.}$

Грай весело, ніби зайчики стрибають і танцюють.

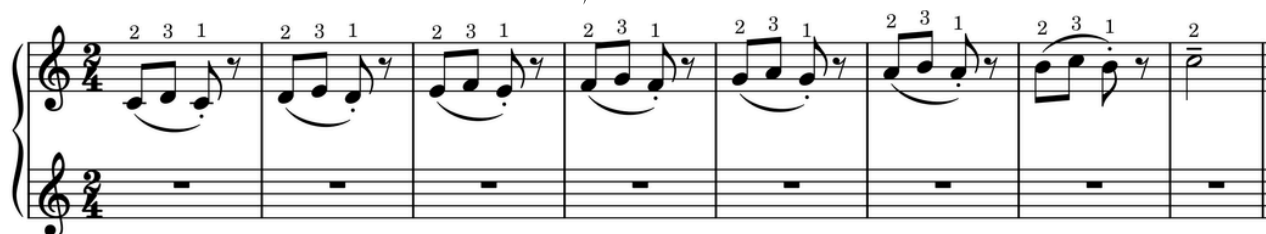
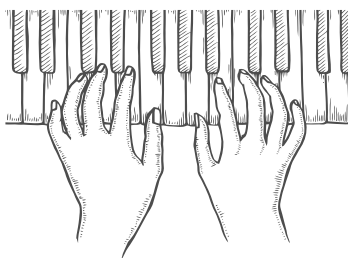
Легко (з картками): Знайди на картках: **СИ** першої октави, **ДО** другої октави, знак репризи, восьмі ноти і паузи.

Повторення: “Літній вечір”, “Браві козаки”, “У гості до ведмедя”, “Веселий велосипедист”.

Знайди картки: **МІ** і **ЛЯ** першої октави, половинна нота і пауза, легато, стакато, тенуто, портато, крещендо, димінуйендо, **forte**. І скажи: що таке марш?

ВПРАВА

ЗАЙЦІ ПОЛЬКУ ТАНЦЮВАЛИ

В полі зайці в літній час
Весело пустились в пляс.
Грай, музико, польку нам.
Хай лунає тут і там!

♩ = 160

УЧЕНЬ

First system of the musical score. The right hand (treble clef) starts with a forte (*f*) dynamic, playing a melody with triplets (3, 2, 3) and a triplet of eighth notes. The left hand (bass clef) starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic, playing a bass line with triplets (3, 3, 3) and a triplet of eighth notes. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 2/4. The system ends with a repeat sign and a fermata over the final measure.

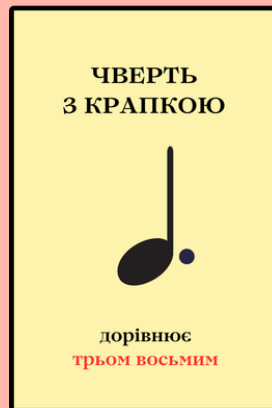
УЧЕНЬ

Second system of the musical score. The right hand (treble clef) starts with a crescendo (*cresc.*) dynamic, playing a melody with triplets (3, 3) and a triplet of eighth notes. The left hand (bass clef) starts with a piano (*p*) dynamic, playing a bass line with a crescendo (*cresc.*) dynamic. The system ends with a repeat sign and a fermata over the final measure.

УЧЕНЬ

Third system of the musical score. The right hand (treble clef) starts with a dimando (*dim.*) dynamic, playing a melody with triplets (3, 3) and a triplet of eighth notes. The left hand (bass clef) starts with a dimando (*dim..*) dynamic, playing a bass line with a dimando (*dim..*) dynamic. The system ends with a repeat sign and a fermata over the final measure. The key signature changes to two flats (B-flat and E-flat), and the time signature remains 2/4. The system concludes with a forte (*sf*) dynamic.

10 урок

Тренуй: Виконай вправу. Новий ритм: **чверть з крапкою** і восьма. Крапка подовжує чверть, тому восьму нотку після неї граємо після рахунку «два».

Ціла нота і ціла пауза тривають 4 рахунки.

Нотки на межі першої і малої октав - нотки-мандрівниці. Вони можуть жити і в обох ключах. Чим відрізняється написання СІ малої октави в скрипковому ключі (виділена червоним у вправі) і в басовому (на флешкартці).

Майстерність: "КОЛИСКОВА"

Нотка ДО першої октави теж може по-різному записуватися в скрипковому і басовому ключах (перший такт п'єси).

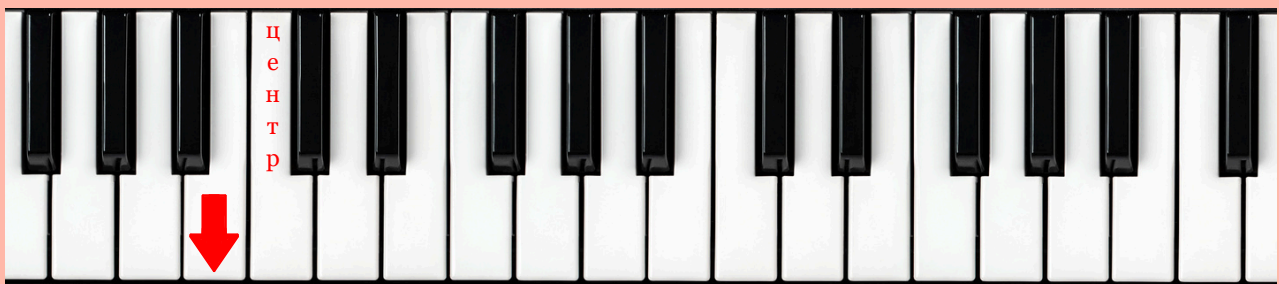
Перед грою: простукай ритм і рахуй уголос, назви нотки, назви пальчики, проспівай пісеньку зі словами. **Кома** в кінці 4-го і 6-го тактів означає **подих**.

Новий динамічний відтінок — **піано (p)**, тобто тихо.

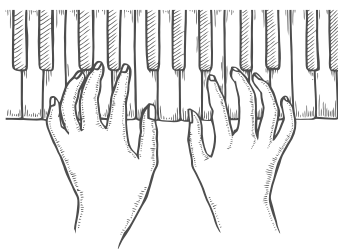
Грай ніжно й спокійно, ніби заколисуєш улюблену ляльку перед сном.

Легко (з картками): Знайди картки — **СІ малої октави**, піано (p), чверть з крапкою.

Повторення: “Зайці польку танцювали”, “Літній вечір”, “Попелюшка”, “На галявинці”. Знайди картки: ФА, СОЛЬ, ЛЯ, СІ першої октави, ДО другої октави, восьма нота, половинна з крапкою, знак повторення, легато, крещендо, димінуендо, 4/4. І розкажи: що таке вальс, вольта, нон легато?

ВПРАВА

Баю, бай - ніч прийшла,
Рідний край сповила.
Річки сплять і ліси.
Засинай вже і ти.

УЧЕ́НЬ

$\text{♩} = 60$

p

pp

con pedale

5

rit.

pp

УЧЕ́НЬ

Sheet music for the song "Колыска" (Lullaby). The score is in 4/4 time, with a tempo of 60 beats per minute. It features a vocal line (marked *p*) and a piano accompaniment (marked *pp*). The piano part includes a continuous bass line and chords. The score is divided into two systems, each with four measures. The first system includes the instruction "con pedale" and the second system includes "rit." (ritardando). The vocal line is marked "УЧЕ́НЬ" (voice) and the piano part is marked "УЧЕ́НЬ" (piano). The score includes various musical notations such as treble and bass clefs, time signatures, and dynamic markings.

11 урок

Тренуй: Виконай вправи. Продовжуємо вчити ритм «чверть з крапкою і восьма» — як чергування довгого, урочистого кроку (чверть з крапкою) і легкого кроку (восьма), ніби ти красиво крокуєш у полонезі. У другій вправі потренуй всі свої пальчики грати рівненько і співучо (легато).

Майстерність: "ПОЛОНЕЗ"

Полонез — це урочистий польський бальний танець, який рахується на три. Нова нота — **ЛЯ** малої октави.

Тепер граємо **двома руками разом!**

Ліва рука тут має дві ролі: у 2-му і 6-му тактах вона продовжує мелодію (грає як права), а в інших тактах звучить підголосок — тихіше, ніж мелодія.

Перед грою назви ноти й пальчики, простукай ритм з рахунком уголос і проспівай пісеньку зі словами. Пам'ятай: мелодія — голосніше, підголосок — тихіше. Спочатку потренуй їх окремо.

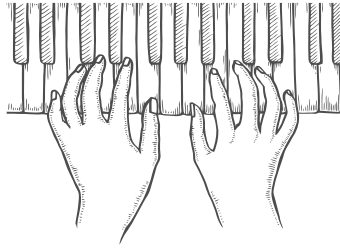
Зіграй урочисто, ніби крокуєш на святковому балу.

Легко (з картками): Знайди серед флешкарток ЛЯ малої октави.

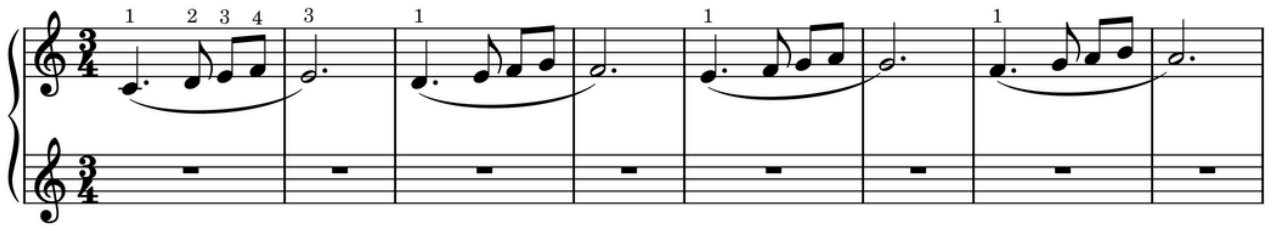
Повторення: “Колискова”, “Зайці польку танцювали”, “Браві козаки”, “У гості до ведмедя”. Знайди флешкартки: СІ першої октави, ДО другої октави, СІ малої октави, чверть з крапкою, восьма, forte, piano, стакато, тенуто, портато, знак повторення. І розкажи: що таке вольта, марш?

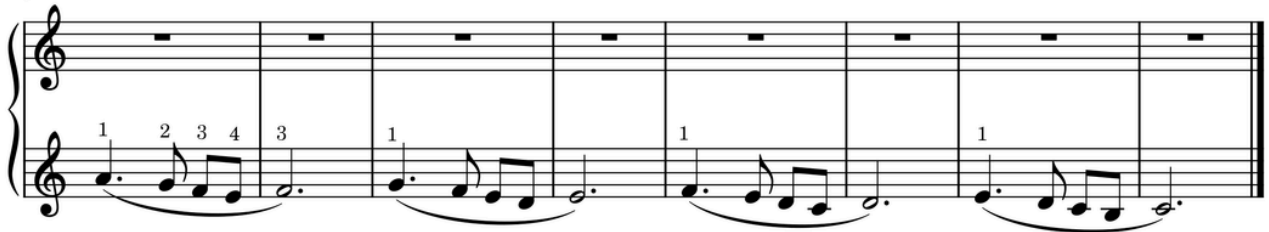
ВПРАВА

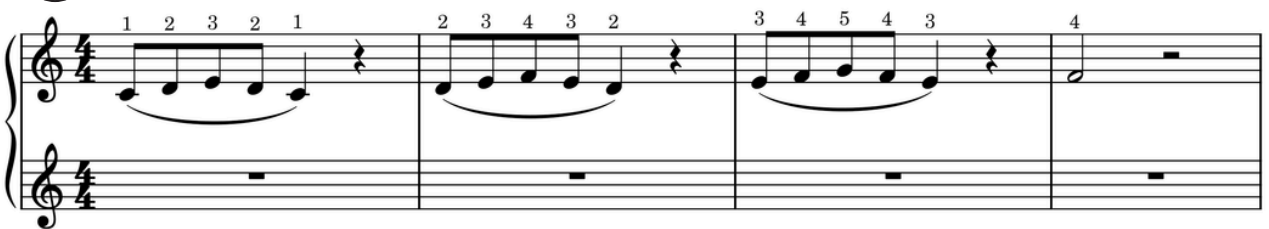
1

9

2

5

Повний зал, дивний бал,
Відблиски дзеркал.
Грав оркестр полонез,
Серцю в такт звучав.

УЧЕНЬ

♩ = 88

4

f

1 2 3 4 3

4 4 3

mp

Red. ____

УЧЕНЬ

5

2

4 3 2

4 2

2 4 3 2 4 3 2

Red. ____

12 урок

Тренуй: Виконай вправи. У першій — грай стакато (кожен пальчик пружно відштовхується від клавіші). У другій — легато (зв'язно, але пальці активно піднімаються).

Майстерність: "ВІСЛЮЧОК"

Нова нота — **СОЛЬ** малої октави.

Музика починається з **затакту** — на рахунок 3.

У лівій руці є ефект відлуння — чергування гучно (f) і тихо (p).

Останні дві ноти граємо дуже гучно — **fortissimo (ff)**.

Перед грою: простукай ритм і рахуй уголос, назви ноти й аплікатуру, проспівай зі словами. Спочатку окремо потренуй те, що має звучати голосно, а потім те, що тихо.

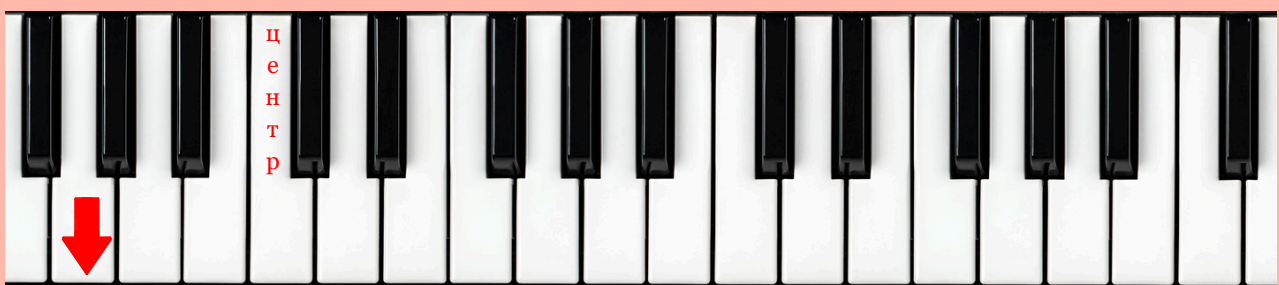
Зіграй жартівливо, ніби маленький впертий віслючок.

Легко (з картками): Знайди **СОЛЬ** малої октави, fortissimo.

Повторення: "Полонез", "Колискова", "Літній вечір", "Попелюшка".

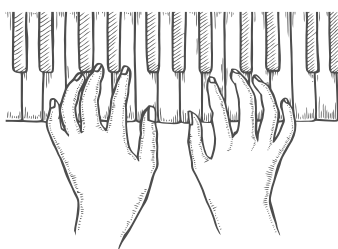
Знайди картки: ЛЯ першої октави, ЛЯ і СІ малої октави, 3/4, чверть з крапкою, половинна з крапкою, piano, crescendo, diminuendo, legato.

І скажи: що таке полонез, вальс, підголосок, вольта, non legato?

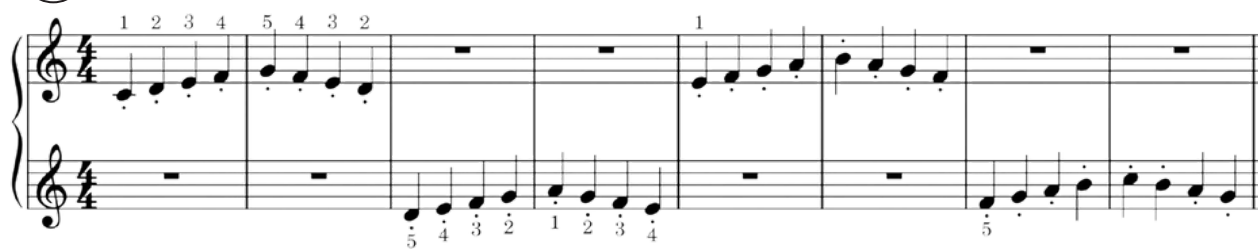

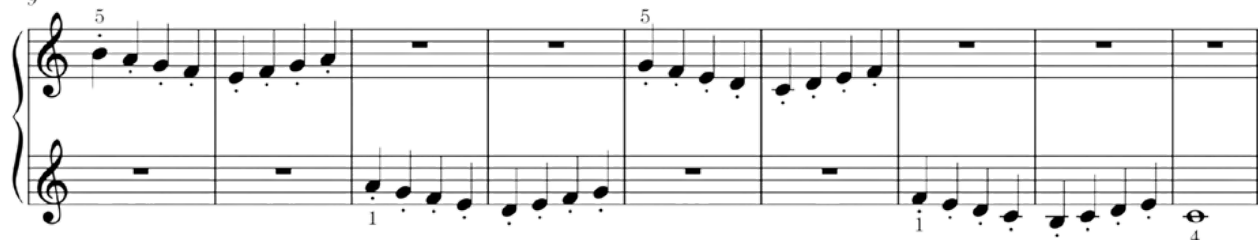
ВПРАВА

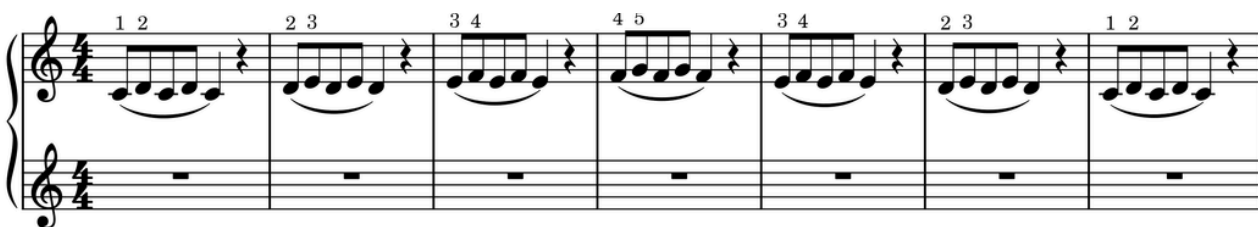
1

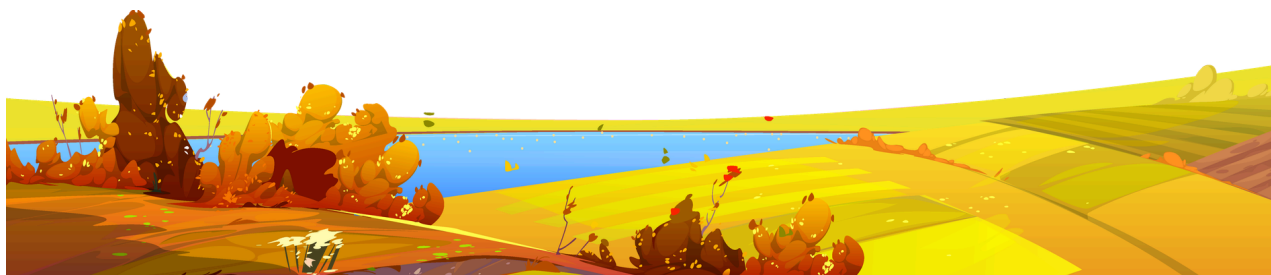
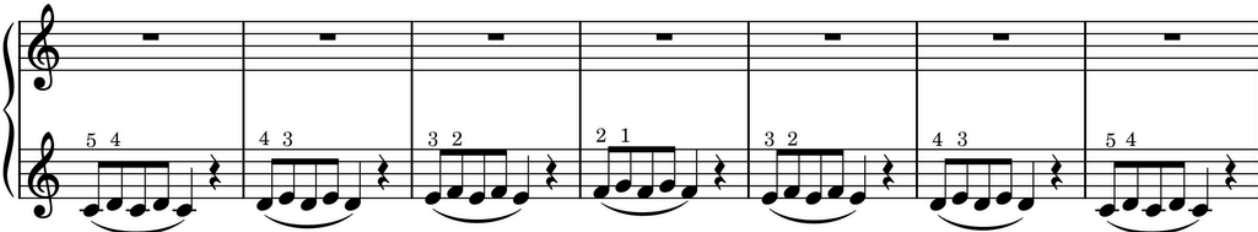
9

2

8

Гайда туди,
Де рясно цвітуть сади!
Мерщій іди
І пісню співай завжди! Е-гей!

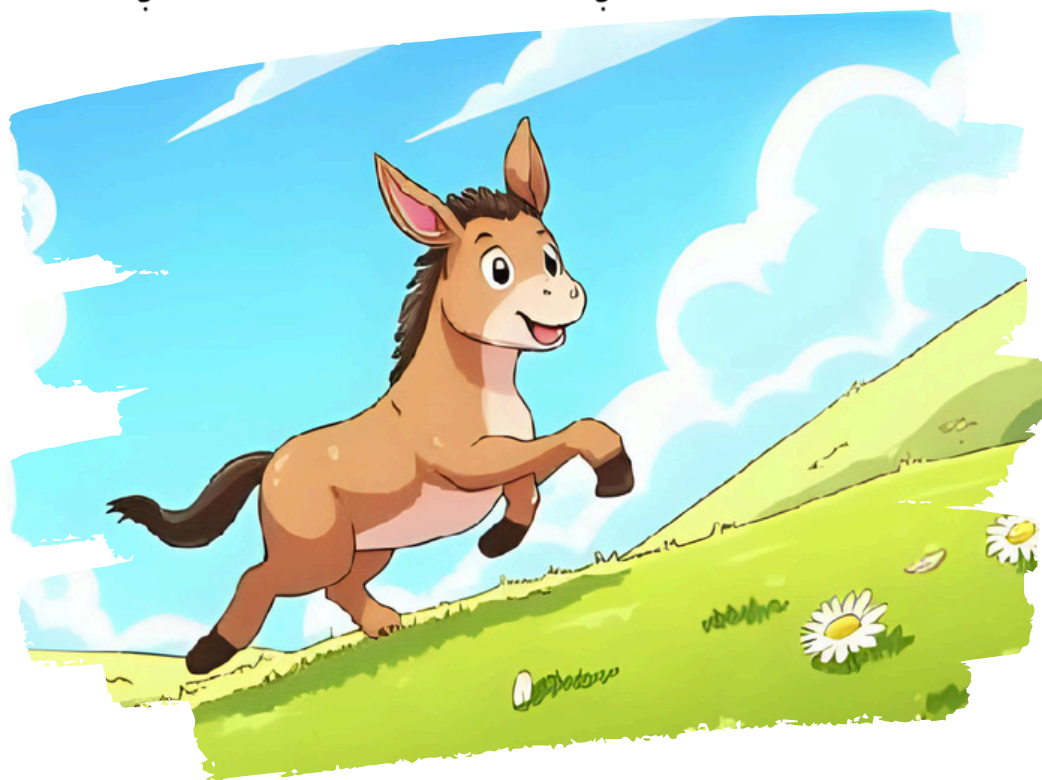
$\text{♩} = 180$

УЧЕНЬ

Sheet music for the first system, measures 1-8. The music is in 3/4 time. The upper staff (treble clef) features a melody with dynamic markings *f* and *f*₂. The lower staff (bass clef) provides accompaniment with dynamic markings *p* and *mf*. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above the notes.

УЧЕНЬ

Sheet music for the second system, measures 9-16. The music continues in 3/4 time. The upper staff (treble clef) features a melody with dynamic markings *f*₃, *p*, *ff*, and *sf*. The lower staff (bass clef) provides accompaniment with dynamic markings *p* and *ff*. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above the notes. The system ends with a double bar line and the number 8 below it.

13 урок

Тренуй: Виконай вправи. Починаємо грати **подвійні ноти** — це коли дві клавіші натискаються двома пальчиками однієї руки одночасно.

Секунда — це відстань між двома сусідніми нотами.

Майстерність: "ДВА ЇЖАЧКИ"

Нова нота — **ФА малої октави**. Нові позначки динаміки: **mp** і **mf**.

В одній п'єсі поєднуємо всі вивчені тривалості й динаміку.

Спочатку потренуйся грати кожну тривалість окремо з відповідною їй гучністю.

Уяви, ніби поїзд із їжачками наближається: з кожною зміною тривалостей музика стає все скорішою і гучнішою. В останньому такті — найгучніше звучання (ff), коли їжачки радісно приїжджають і поїзд зупиняється.

Легко (з картками): Знайди ФА малої октави, mf, mp.

Повторення: "Віслучок", "Полонез", "Зайці польку танцювали", "Браві козаки".

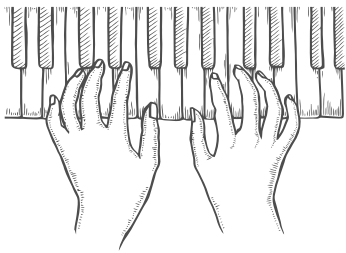
Знайди картки: СІ першої октави, ДО другої октави, СОЛЬ і ЛЯ малої октави, фортисимо, восьма, знак повторення, стакато, тенуто.

І скажи: що таке затакт, ефект відлуння, полонез, марш, підголосок, вольта?

ВПРАВИ

1

7

13

2

3 2

ДВА ИГРАЧКИ

$\text{♩} = 132$

УЧЕНЬ

First system of musical notation for the piece "ДВА ИГРАЧКИ". It consists of two staves. The upper staff is for the right hand, marked with a piano (*p*) dynamic and a 3/2 time signature. The lower staff is for the left hand, marked with a pianissimo (*pp*) dynamic and a 4/4 time signature. The music features a repeating rhythmic pattern in the left hand and a melodic line in the right hand.

УЧЕНЬ

Second system of musical notation, continuing the piece. It follows the same two-staff format as the first system, with the right hand in 3/2 time and the left hand in 4/4 time. The dynamics and rhythmic patterns are consistent with the first system.

УЧЕНЬ

Third system of musical notation, continuing the piece. It follows the same two-staff format. The right hand part begins with a mezzo-piano (*mp*) dynamic, while the left hand remains at a piano (*p*) dynamic. The piece concludes with a final chord in the right hand and a sustained bass line in the left hand.

13

УЧЕНЬ

mf

mp

17

УЧЕНЬ

f

mf

ff

14 урок

Тренуй: Виконай вправу. Вчимося вправно підкладати 1 палець, ніби маленький крабик повільно й акуратно пересувається по клавішах.

Майстерність: "ВЕНЕЦІЯ"

Нові нотки — **РЕ** і **МІ** другої октави.

Розмір такту **6/4** означає, що в кожному такті ми рахуємо до шести.

Дієз (#) — це чарівний знак, який **піднімає** ноту трішки вгору, на **пів тону**.

Наприклад, **ФА#** — це чорна клавіша одразу праворуч від **ФА**.

Терція — це відстань між двома нотами у три сходинки вгору або вниз.

У тактах 1–8 і 17–24 ти граєш супровід, а вчитель — мелодію, тому тобі слід грати тихіше. У тактах 9–16 у тебе з'являється мелодія і підголосок: мелодія — головна пісенька, її граємо голосніше і співучо, підголосок — допомагає мелодії, тому звучить тихіше. Потренуй це окремо. У 15 такті будь уважним — тут ліва рука грає мелодію, а не супровід.

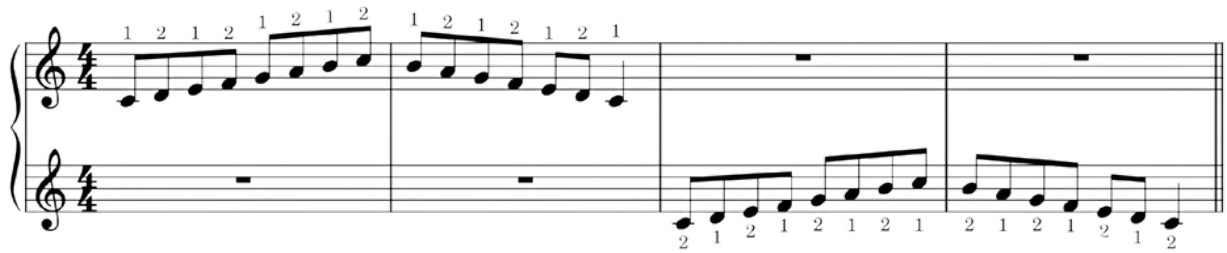
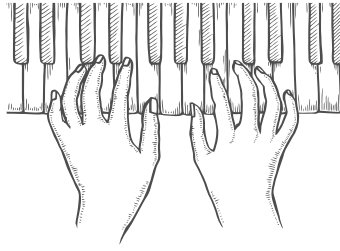
Легко (з картками): Знайди: **РЕ** і **МІ** другої октави, **6/4**, дієз (#).

Повторення: "Два їжачки", "Віслучок", "Колискова", "Літній вечір".

Знайди картки: **ФА**, **СОЛЬ**, **СІ** малої октави, **ЛЯ** першої октави, чверть з крапкою, легато. Питання: Які динамічні відтінки ти знаєш? Що таке секунда, затакт, ефект відлуння?

ВПРАВА

13

УЧЕНЫ

2 4 3 2 4 3 2 1 3 3 2

3 2 2 4 3 2

17

УЧЕНЫ

p

4 2 4 3 2 3 3 2 3 4 2 4

2 1 3 1 5 3 2 1

mf

21

УЧЕНЫ

4 2 4 3 2 3 3 2 3 4 2

2 1 3 3 5 3 2

15 урок

Тренуй: Виконай вправу. Грай зв'язно, але активними пальцями. В кінці ліги знімай руку зап'ястям вверх.

Майстерність: "НА КОВЗАНЦІ"

Нові ноти — **ФА** і **СОЛЬ** другої октави.

Шістнадцяті удвічі швидші за восьмі. Рахуємо: “раз — і — два — і” (на кожен рахунок — дві шістнадцяті).

Восьма пауза триває як восьма нота — тільки це тиша.

Подивись, які пальчики торкаються, коли ти:

- складаєш долоні разом (дзеркальна аплікатура);
- кладеш одну долоньку зверху на іншу (паралельна аплікатура).

Постав 5 пальців на 5 клавіш від **ДО** до **СОЛЬ** і назви, який палець яку нотку грає в правій і лівій руці. У цій п'єсі кожен палець грає свою ноту.

Грай легко і весело, ніби катаєшся на ковзанах

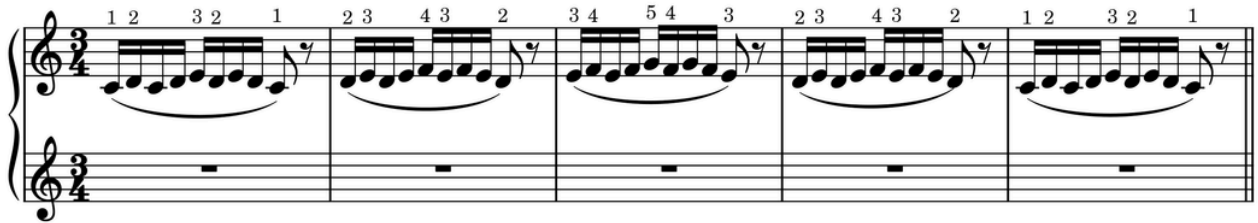
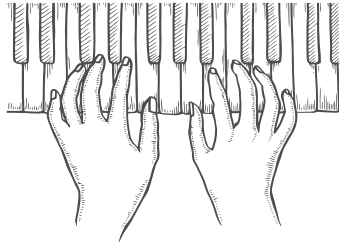
Легко (з картками): Знайди **ФА** і **СОЛЬ** другої октави, **ШІСТНАДЦЯТУ**, **ВОСЬМУ ПАУЗУ**.

Повторення: “Венеція”, “Два їжачки”, “Полонез”, “Зайці польку танцювали”.

Флешкартки: **СІ** 1 октави, **ДО** - **МІ** 2 октави, **ФА** і **ЛЯ** малої октави, восьма, знак повторення, *tr*, *mf*, **#**. Питання: що таке полонез, підголосок, вольта?

ВПРАВА

НА КОВЗАНИЦІ

$\text{♩} = 80$

УЧЕНЬ

First system of musical notation for the piece "НА КОВЗАНИЦІ". It consists of three staves: a treble staff with a melody line, a middle staff with a piano accompaniment, and a bass staff with a piano accompaniment. The tempo is marked as $\text{♩} = 80$. The first staff has a dynamic marking of *f* (forte). The second and third staves have a dynamic marking of *mf* (mezzo-forte). The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and fingerings.

УЧЕНЬ

Second system of musical notation. It continues the piece with three staves. The first staff has a dynamic marking of *p* (piano). The second and third staves have a dynamic marking of *pp* (pianissimo). The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and fingerings.

УЧЕНЬ

Third system of musical notation. It continues the piece with three staves. The first staff has a dynamic marking of *f* (forte). The second and third staves have a dynamic marking of *cresc.* (crescendo). The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and fingerings.

УЧЕНЫ

13

p *cresc.* *f*

1 2 3 2 3 4 3 4 5 1

5 4 3 4 3 2 3 2 1 5

p *cresc.* *f*

16 урок

Тренуй: Виконай вправу. Вчимося грати **тризвуки** — три нотки разом.

Майстерність: ЕТЮД

Нова нота — **МІ** малої октави.

Бемоль ($\flat$) — знак, який знижує ноту на пів тону. Знайди на клавіатурі СІ-бемоль: замість білої клавіші СІ граємо чорну клавішу ліворуч.

Квінта — це відстань між нотами у п'ять сходинок, а **секста** — у шість.

У шістнадцятих є зміна положення руки. Окремо потренуй нотки, позначені дужками.

Потренуйся перемикатися з форте на піано спочатку із зупинкою, щоб встигнути підготуватися до зміни гучності.

Починай грати етюд повільно, а потім потроху прискорюй темп. Для цього можна скористатися метрономом.

Грай ритмічно і весело, ніби мчиш уперед зі своїми друзями.

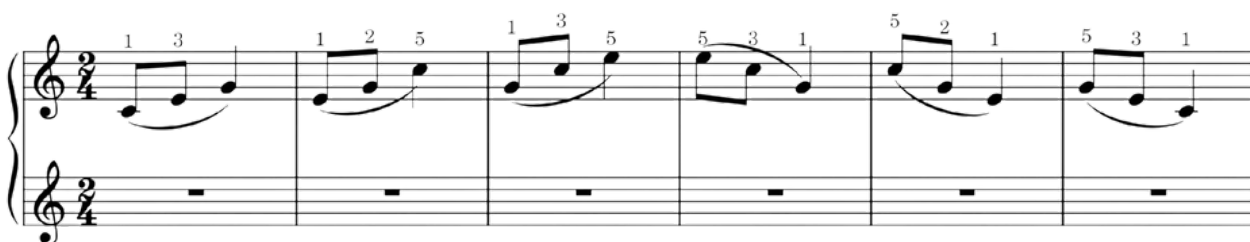
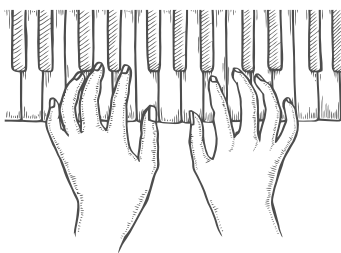
Легко (з картками): Знайди серед флешкарток МІ малої октави, знак альтерації БЕМОЛЬ.

Повторення: “На ковзанці”, “Венеція”, “Віслючок”, “Колискова”.

Знайди картки: РЕ, МІ, ФА і СОЛЬ другої октави, СОЛЬ і СІ малої октави, шістнадцята, чверть з крапкою, #, р, ff. Що таке затакт, ефект відлуння? Які інтервали ти знаєш?

ВПРАВИ

♩ = 100

Measures 1-4: Measure 1 (T: 1 2 3 2 3 4 1 2 3 5, B: -), Measure 2 (T: 3 5 2, B: 1 4 1 5, *p*), Measure 3 (T: - (bracketed), B: 4 3 2 3 1 2 3 2 1 5, *f*), Measure 4 (T: 3 5 1, B: 4 1 5, *p*).

Measures 5-8: Measure 5 (T: 4 3 2 3 2 1 5, B: -), Measure 6 (T: 3 1 2, B: 1 2 3 1 2 1 2 3 4 1, *p*), Measure 7 (T: 4 3 2 3 2 1 5, B: 4 1 5, *f*), Measure 8 (T: 3 5 1 8, B: 4 1 5, *p*).

17 урок

Тренуй: Виконай вправу. Тренуємо **квінту** на чорних клавішах.

Майстерність: "ЧАЙНА ЦЕРЕМОНІЯ"

Нові ноти — **ДО** і **РЕ** **малої октави**. У цій п'єсі граємо тільки по чорних клавішах.

Однакові нотки, з'єднані лігою, називаються **залігованими**. Такі нотки не повторюють, а продовжують тримати.

Нові позначки:

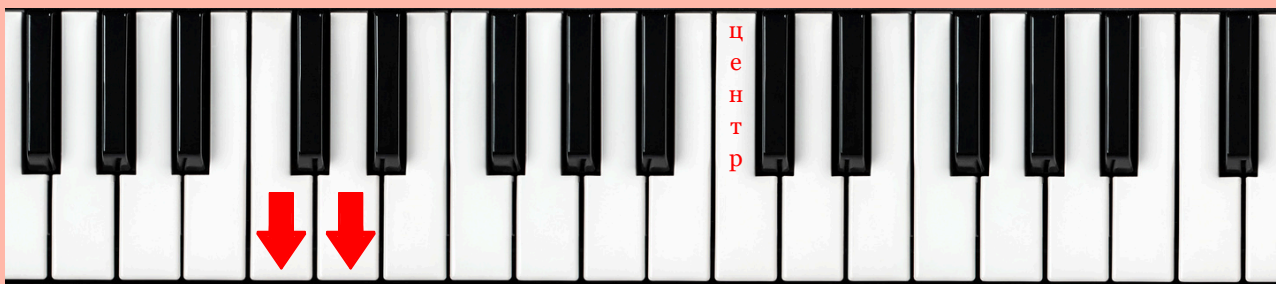
- **pp** (піанісимо) — дуже тихо;
- **ppp** — ще тихіше;
- **smorzando** — звук поступово затихає;
- **фермата** подовжує звук;
- знак **8 - - - |** підказує грати на октаву вище або нижче.

Вчимося слухати довгі звуки й робити на їхньому фоні відлуння.

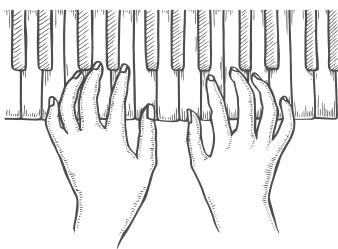
Грай спокійно і м'яко, ніби смакуєш ароматний чай.

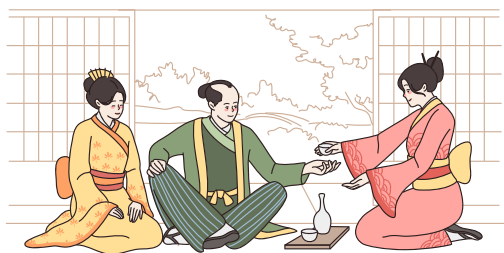
Легко (з картками): Знайди серед флешкарток **ДО** і **РЕ** **малої октави**, фермату.

Повторення: "Етюд", "На ковзанці", "Два їжачки", "Полонез". Флешкартки: **ФА**, **СОЛЬ** і **СІ** **малої октави**, **ЛЯ** першої октави, чверть з крапкою, легато. Питання: Які динамічні відтінки ти знаєш? Що таке затакт і ефект відлуння?

ВПРАВА

ЧАЙНА ЦЕРЕМОНИЯ

УЧЕНЬ

♩ = 80

5 1

pp *p* *pp* *pp*

1 5

УЧЕНЬ

7

mp *mf* *dim.*

pp *dim.*

УЧЕНЬ

13

pp *smorzando* *ppp*

pp *ppp*

8 7 8 7

18 урок

Тренуй: Гама **ДО МАЖОР**. Готуємося грати гаму спочатку в протилежному, а потім у прямому русі на одну октаву.

Мажор — це звукоряд із світлим і радісним звучанням.

Ліги показують, скільки ноток потрібно зіграти в одній позиції руки. Між лігами роби маленький «подих» рукою. У протилежному русі обидві руки змінюють позицію разом, а в прямому — по черзі.

Майстерність: "ГАЛОП"

Галоп — це швидкий біг коня та жвавий танець із підскоками.

Нові ноти - **ЛЯ** і **СІ** другої октави.

Спочатку вчи кожену руку окремо, потім поєднуй.

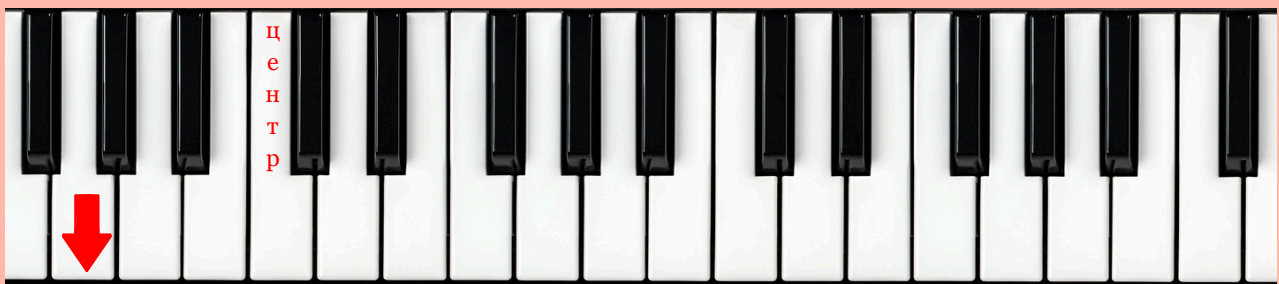
Дві теми цієї п'єси мають різний характер: перша — весела й танцювальна, друга — лірична та пісенна. Першу грай легко, а другу — глибше й співучо.

Легко (з картками): Знайди **ЛЯ** і **СІ** другої октави.

Повторення: "Чайна церемонія", "Наздоганяй!", "Венеція", "Віслючок".

Флешкартки: ДО, РЕ, МІ, СОЛЬ малої октави; РЕ і МІ другої октави; фермата, бемоль, ff.

Питання: що таке затакт, ефект відлуння, тризвук, залігована нота, smorzando, знак 8 — — — |? Які інтервали ти знаєш?

ΓΑΜΑ ΔΟ ΜΑΪΚΟΡ

[illegible]

УЧЕНЫ

$\text{♩} = 144$

mp *mf*

p

8

УЧЕНЫ

cresc. *f* *mp*

8

УЧЕНЫ

f *mf*

8

УЧЕНЫ

14

5. (1 2) (2) 3 1 2 3 5 2 3

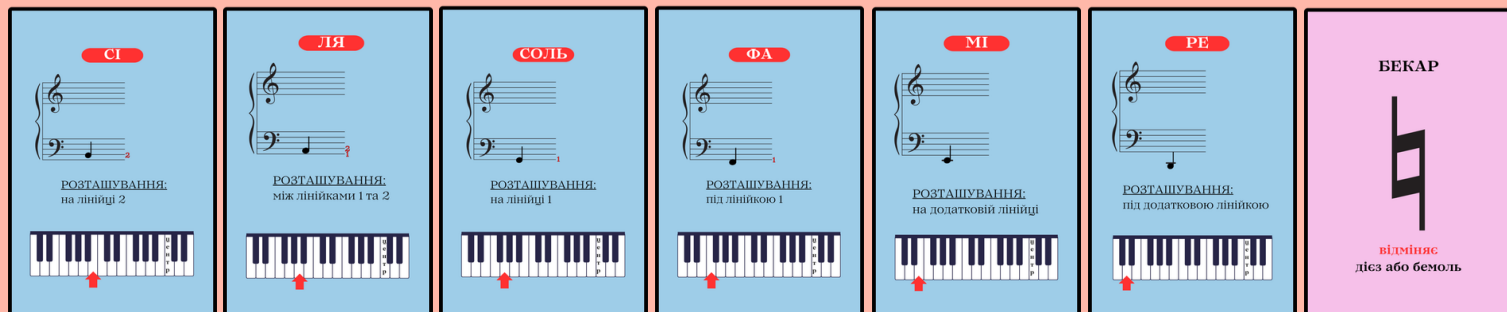
1 4 3 5 4 2 1 4 3 *ff*

ff

8

19 урок

Тренуй: Гама ЛЯ МІНОР

Міно́р — це музичний лад, у якому музика звучить сумніше. У мінорі можна розповідати спокійні, мрійливі або сумні музичні історії.

Міно́р буває:

- **гармонічний** — підвищується 7 ступінь;
- **мелодичний** — підвищуються 6 і 7 ступені.

У русі вниз мелодичний міно́р звучить як натуральний.

Майстерність: "Сумний ведмедик"

Нові ноти — **СИ, ЛЯ, СОЛЬ, ФА, МІ, РЕ** великої октави.

Бекар — скасовує діз або бемоль.

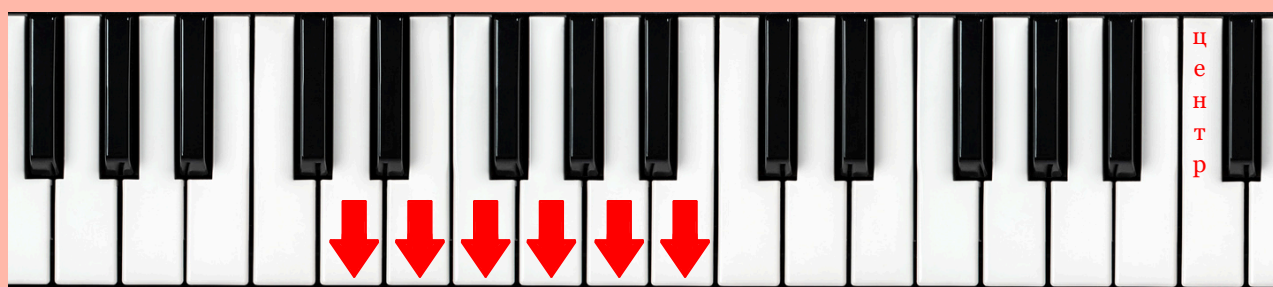
Спочатку вчи кожну руку окремо з рахунком уголос. Окремо попрацюй над мелодією, яка переходить з лівої руки в праву, та над акомпанементом (особливо в 13 такті). Мелодію грай співучо й виразніше, супровід — тихіше. Руки рухаються плавно, ніби «зітхають». Зверни увагу на двоголосся (6-9 такти - в лівій руці, 13 такт - в лівій і правій).

Легко (з картками): Знайди СИ, ЛЯ, СОЛЬ, ФА, МІ, РЕ великої октави.

Повторення: "Галоп", "Чайна церемонія", "На ковзанці", "Два їжачки".

Флешкартки: ДО, РЕ, ФА малої октави; ФА, СОЛЬ, ЛЯ, СИ другої октави; pp, шістнадцята, фермата, tr, mf.

Питання: що таке галоп, велика терція, залігована нота, ppp, smorzando, знак 8 — — — |?

ГАМА ЛЯ МІНОР

1

non legato

2

non legato

СҮМНҮҮ ВЕДМЭДҮК

♩ = 114

mp

6

cresc.

f

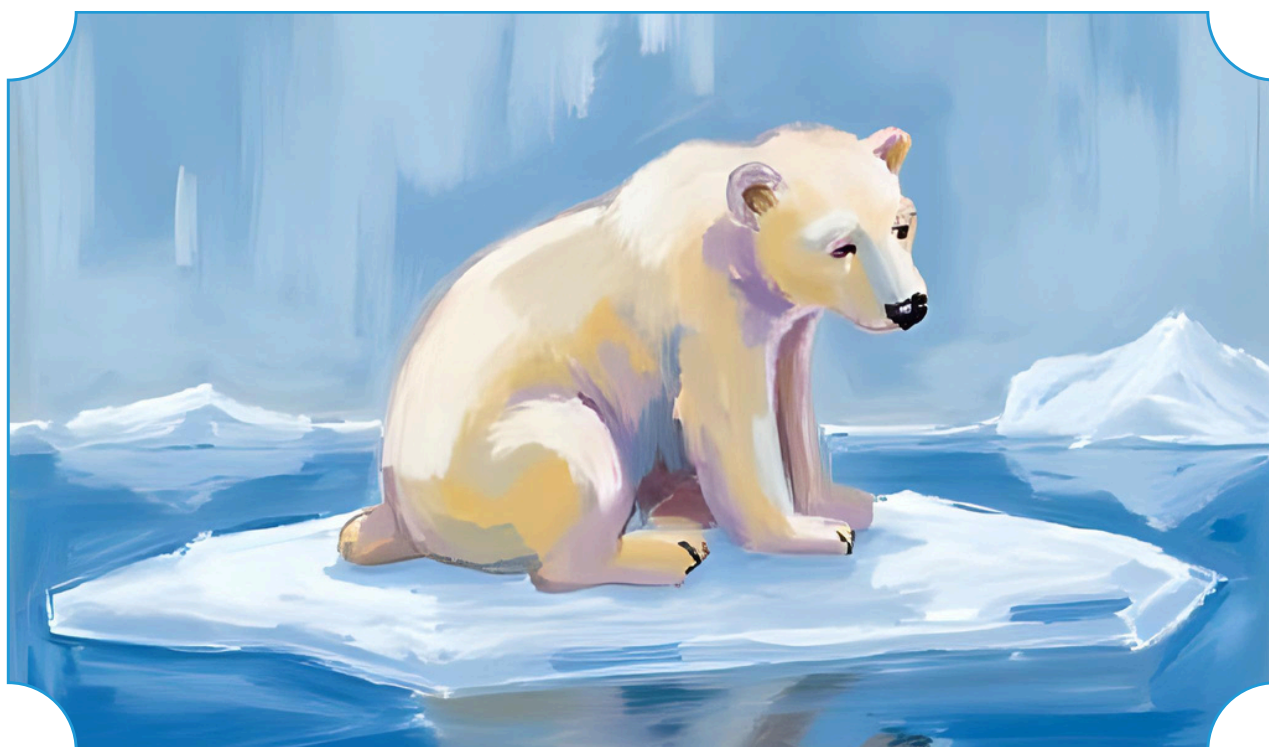
mp

11

rall.

pp

Sheet music for a piano piece in 6/4 time, featuring a melody in the right hand and a bass line in the left hand. The music includes dynamic markings (*mp*, *cresc.*, *f*, *mp*, *pp*) and a tempo change (*rall.*). The piece concludes with a final chord.

20 урок

Тренуй: Виконай ВПРАВУ. Тренуємося грати **неперекреслений форшлаг** — маленьку нотку-прикраску, яка швидко звучить перед головною ноткою.

Майстерність: "ЗОЗУЛЯ І ГОРОБЧИК"

Нова нота - **ДО третьої октави**. Музика починається із ЗАТАКТУ.

Акцент (>) — підкреслюємо звук, граємо його трішки сильніше.

sf (сфорцандо) — раптом граємо дуже голосно.

Ritenuto (rit.) — поступово сповільнюємося.

A tempo — повертаємося до звичного темпу.

Послухай, як по-різному звучать руки. У правій руці — мелодія, її граємо голосніше (mf). У лівій руці — супровід, він звучить тихіше (p). Спочатку потренуй їх окремо.

Грай весело і жваво, ніби зозуля розмовляє з горобчиком!

Легко (з картками): Знайди ДО третьої октави, бекар.

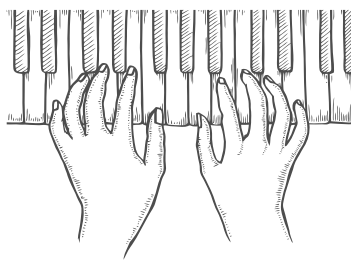
Повторення: "Сумний ведмедик", "Галоп", "Етюд", "Венеція".

Флешкартки: СІ, ЛЯ, СОЛЬ, ФА, МІ, РЕ великої октави, РЕ, МІ, ЛЯ і СІ другої октави, МІ малої октави, дієз, бемоль.

Питання: що таке секунда, велика й мала терція, тризвук, галоп? Які види мінору ти знаєш?

ВПРАВА

Musical score for "The Swan" by Camille Saint-Saëns, featuring piano and right hand parts. The score is in 4/4 time, marked with a tempo of 144 beats per minute. The key signature is one flat (B-flat).

First System (Measures 1-5): The piano part begins with a *mf* dynamic. The right hand features a series of eighth notes with various fingerings (4, 2, 4, 1, 4, 2, 4, 2, 4, 3, 2, 3, 5). The piano part consists of a steady eighth-note accompaniment with fingerings (5, 1, 5, 1, 5, 1, 5, 1, 5, 1, 5, 1).

Second System (Measures 6-9): The piano part continues with the same accompaniment. The right hand introduces a *cresc.* (crescendo) marking and a *rit.* (ritardando) marking. The right hand melody includes a *dim.* (diminuendo) marking. The piano part includes a *mf* marking at the end of the system.

Third System (Measures 10-13): The piano part continues with the same accompaniment. The right hand features a *p* (piano) dynamic and a *a tempo* marking. The right hand melody includes a *cresc.* (crescendo) marking.

Fourth System (Measures 14-17): The piano part continues with the same accompaniment. The right hand features a *cresc.* (crescendo) marking and a *sf* (sforzando) marking. The right hand melody includes a *cresc.* (crescendo) marking.

21 урок

Тренуй: Вправа «Тризвуки». Рука впевнено спирається на пружні пальчики, долонька схожа на маленький купол, а всі нотки беруться одночасно.

Вправа «Пряма педаль» допоможе окремо потренувати педаль.

Майстерність: "ПРОГУЛЯНКА ПАРИЖЕМ"

Нові нотки — **ДО великої октави**, ноти **третьої октави** (на додаткових лінійках). Розмір 6/8 означає, що в такті 6 восьмих (рахуємо на 6)

Шістнадцята пауза триває стільки ж, скільки шістнадцята нота.

Позначка **Red** показує, коли натиснути педаль, а * — коли її відпустити.

Спочатку потренуй педаль окремо з лівою рукою. У першому такті ліва рука перестрибує через праву. У швидкому пасажі пальчики весь час рухаються за формулою 3–1–2. Потренуй цей пасаж окремо, повільно і без поспіху.

Мелодія — це головна музична розповідь, тому грай її голосніше і виразніше.

Супровід нехай звучить тихіше. Спочатку потренуй їх окремо.

Грай легко й натхненно, ніби гуляєш красивими вуличками Парижа.

Легко (з картками): Знайди 6/8, шістнадцяту паузу. Поясни, що вони означають.

Повторення: “Зозуля і горобчик”, “Сумний ведмедик”, “Чайна церемонія”, “На ковзанці”.

Флешкартки: ФА і СОЛЬ другої октави, ДО третьої октави, ДО і РЕ малої октави, СІ, ЛЯ, СОЛЬ, ФА, МІ, РЕ великої октави, шістнадцята, фермата, tr, mf, pp.

Питання: що таке акцент, sf, rit., a tempo, мала терція, залігована нота, smorzando, знак 8 — — — |, ppp? Чим мелодичний мінор відрізняється від гармонічного?

ТРИЗВУКИ

A musical score for the song "The Rose Tree". The score is written for a piano (p) and a voice (s). The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 4/4. The piano part consists of a series of chords in the right hand and single notes in the left hand. The voice part consists of a single melodic line. The score is divided into two systems. The first system contains the first four measures, and the second system contains the next four measures. The piano part is marked with a "p" (piano) and the voice part is marked with a "s" (soprano). The score is written in a standard musical notation with a treble clef for the voice and a grand staff (treble and bass clefs) for the piano.

7

Example 10 (continued)

Measures 7-11: The piano accompaniment continues with a repeating eighth-note pattern in the right hand and a bass line in the left hand. The melody is in the right hand, consisting of a series of eighth notes and rests.

12

Example 12, measures 12-16, shows a piano accompaniment. The right hand (treble clef) plays chords and eighth notes, while the left hand (bass clef) plays chords and eighth notes. The music is in 2/4 time.

[illegible]

ПРЯМА ПЕДАЛЬ

ПРОГУЛЯНКА ПАРИЖЕМ

Presto ♩ = 200

Sheet music for the piece "Прогулянка Парижем" (Promenade in Paris), marked Presto (♩ = 200). The score is written for piano (p) and features complex rhythmic patterns, including triplets and sixteenth notes. The key signature is one flat (B-flat major or D minor). The score is divided into systems, with measures numbered 1 through 18. The notation includes various dynamics (p, mf) and articulation marks (accents, slurs). The piece concludes with a final cadence in measure 18.

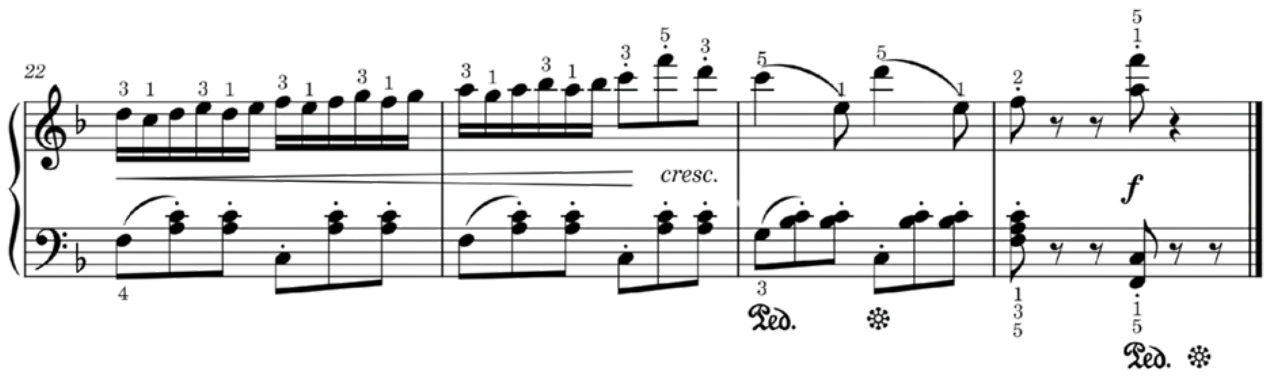
Measure numbers: 1, 5, 9, 14, 18.

Dynamic markings: *p*, *mf*.

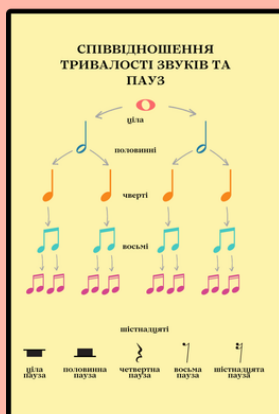
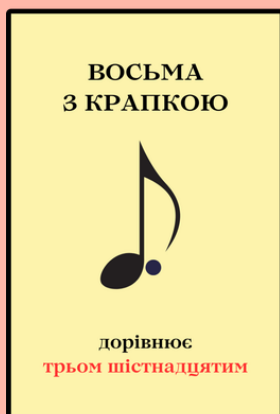
Articulation: accents, slurs, triplets, sixteenth notes.

Key signature: one flat (B-flat major or D minor).

Tempo: Presto (♩ = 200).

22 урок

Тренуй: Хроматична гама.

Хроматизм — це рух по клавішах на найближчий звук, тобто на пів тону. Коли граєш хроматичну гаму, перший палець став на білу клавішу ближче до чорних, а третій — на край чорних клавіш.

Майстерність: “МЕНУЕТ”

Менуєт — це старовинний танець у розмірі 3/4.

Поліфонія — це музика, у якій одночасно звучать кілька самостійних мелодій.

Мордент (♯♭) — маленька музична прикраса з трьох звуків.

Неперекреслений форшлаг — коротка нотка-прикраса, яка звучить за рахунок головної нотки.

Пунктирний ритм — восьма з крапкою і шістнадцята.

Арпеджіато (хвиляста лінія) — нотки звучать не разом, а по черзі.

Rallentando (rall.) — поступово сповільнюємося.

Остання нотка в лівій руці — **ЛЯ контроктави**.

Уяви, що цю п'єсу виконують різні інструменти. Вона могла б звучати на фортепіано, клавесині або органі. А якщо б її грали струнні інструменти, верхній голос могла б виконувати скрипка, а нижній — віолончель. Яке звучання тобі подобається більше?

Грай граціозно й витончено, ніби танцюєш на старовинному балу.

Легко (з картками): Назви **клавешні** та **струнні** інструменти. Простукай усі вивчені тривалості з рахунком уголос.

Повторення: “Прогулянка Парижем”, “Зозуля і горобчик”, “Галоп”, “Етюд”.
Флешкартки: ЛЯ і СІ другої октави, ДО третьої октави, МІ малої октави, 6/8, бемоль. Питання: що таке галоп, тризвук, велика терція, акцент, sf, rit., a tempo, пряма педаль?

ХРОМАТИЧНА ГАМА

non legato

1 3 2 1 3 1 3 1 3 2 1 3 1 3 2 1 3 1 3 2 1 3 1

12

1 3 2 3 1 3 1 3 2 3 1 3 1 3 2 3 1 3 1 3 2 3 1

23

1 3 2 1 3 1 3 1 3 2 1 3 1 3 2 1 3 1 3 2 1 3 1

34 legato

1 3 1 ② 3 1 3 1 3 1 ② 3 1 3 ② 1 3 1 ② 1 3 1 ② 1

41 non legato

1 3 2 1 3 1 3 1 3 2 1 3 1 3 2 1 3 1 3 2 1 3 1

52 legato

1 3 1 ② 3 1 3 1 3 1 ② 3 1 3 ② 1 3 1 ② 1 3 1 ② 1

MEHYET

♩ = 132

324
p

1 2 1 3 2 3 4 3

9
pp

1 2 1 4 3 1 4 1 3 1 5 3 1 1

17
mf

2 1 2 4 3 1 5 2 3 1 2 5 3 2 1 2 5

25
p

2 3 2 4 1 5 4 2 2 5 3 4 3 2 3 1 5 2 1 5 2 5

23 урок

Тренуй: Вправи на педаль.

Вправа 1. Педаль із запізненням.

Спочатку натисни клавiшi, а потiм педаль. У кожному тактi на «раз» пiднимаємо педаль, а на «два» знову опускаємо.

Вправа 2. Попередня педаль.

Перед початком гри натисни педаль i тримай її весь перший такт. Далi на початку кожного такту швидко змiнюй педаль: натисни клавiшi, пiдними педаль i вiдразу опусти її знову.

Майстерність: "СОНАТИНА"

Алегро — швидкий темп.

Сонатне алегро — це музична iсторiя з трьох частин: початок (**експозицiя**), середина (**розробка**) i повернення (**реприза**). У нiй є двi головнi музичнi теми — **головна i побiчна**.

Альбертiєвi баси — це акорди, звуки яких граються не разом, а по черзi. Їх потрiбно виконувати легко й рiвно.

Щоб легше вивчити п'єсу, працюй над кожною цифрою окремо.

Уяви, що цю музику виконує оркестр. Тут могли б звучати дерев'янi та мiднi духовi iнструменти, а також ударнi. Якi iнструменти ти б обрав для головної теми?

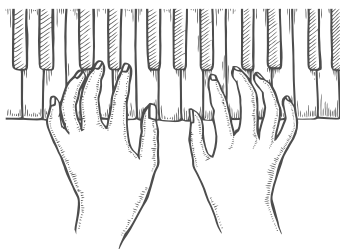
Грай енергiйно та схвильовано.

Легко (з картками): Назви **дерев'янi** та **мiднi духовi** iнструменти.

Повторення: “Менует”, “Прогулянка Парижем”, “Сумний ведмедик”, “Чайна церемонiя”.

Флешкартки: ЛЯ i СI другої октави, ДО третьої октави, МI малої октави, 6/8, бемоль, pp. Питання: що таке залiгована нота, фермата, ppp, smorzando, 8-----|, мала терцiя, арпеджiато, пряма педаль?

ПЕДАЛЬ ИЗ ЗАПІЗНЕННЯМ

1

2

[illegible]

COHATUHA

Allegro ♩ = 132

1

First system of the musical score, measures 1-6. The piece is in 4/4 time, key of B-flat major. The first system is marked **f** (forte). Fingerings are indicated by numbers 1-5. The second system is marked **f** and includes a **Red.** (Reduction) symbol. The third system is marked **f** and includes a **Red.** symbol. The fourth system is marked **f** and includes a **Red.** symbol. The fifth system is marked **f** and includes a **Red.** symbol. The sixth system is marked **f** and includes a **Red.** symbol.

2

3

Second system of the musical score, measures 7-11. The piece is in 4/4 time, key of B-flat major. The first system is marked **mf** (mezzo-forte). Fingerings are indicated by numbers 1-5. The second system is marked **mf** and includes a **Red.** (Reduction) symbol. The third system is marked **mf** and includes a **Red.** symbol. The fourth system is marked **mf** and includes a **Red.** symbol. The fifth system is marked **mf** and includes a **Red.** symbol.

4

Third system of the musical score, measures 12-16. The piece is in 4/4 time, key of B-flat major. The first system is marked **p** (piano). Fingerings are indicated by numbers 1-5. The second system is marked **p** and includes a **Red.** (Reduction) symbol. The third system is marked **p** and includes a **Red.** symbol. The fourth system is marked **p** and includes a **Red.** symbol. The fifth system is marked **p** and includes a **Red.** symbol.

Fourth system of the musical score, measures 17-21. The piece is in 4/4 time, key of B-flat major. The first system is marked **cresc.** (crescendo). Fingerings are indicated by numbers 1-5. The second system is marked **cresc.** and includes a **Red.** (Reduction) symbol. The third system is marked **cresc.** and includes a **Red.** symbol. The fourth system is marked **cresc.** and includes a **Red.** symbol. The fifth system is marked **cresc.** and includes a **Red.** symbol.

5

Fifth system of the musical score, measures 22-26. The piece is in 4/4 time, key of B-flat major. The first system is marked **mp** (mezzo-piano). Fingerings are indicated by numbers 1-5. The second system is marked **mp** and includes a **Red.** (Reduction) symbol. The third system is marked **mp** and includes a **Red.** symbol. The fourth system is marked **mp** and includes a **Red.** symbol. The fifth system is marked **mp** and includes a **Red.** symbol.

28 6

(cresc.) *f*

Red. ❁

36 7

mf

Red. ❁

41 8

p

Red. ❁

46

cresc. *ff*

Red. ❁

24 урок

Тренуй: **Короткі та довгі арпеджіо.** Грай вправи кожною рукою окремо, а потім двома руками разом. Веди зап'ястя плавно й вільно, ніби малюєш маленькі дуги в повітрі.

Тріолі — це три однакові нотки під цифрою 3, які потрібно зіграти за той самий час, що й дві звичайні восьмі нотки.

Простукай один такт звичайними восьмими, а наступний — тріолями, рахуючи вголос на 2/4 або 4/4. Повтори кілька разів без зупинки. Можеш відбивати чверті ногою, а восьмі й тріолі — долоньками.

Майстерність: "МРІЇ"

Andantino — спокійний, помірний темп.

Adagio — повільний темп.

Зверни увагу на новий ритм. У 5, 7 і 8 тактах з'являються тріолі. Спочатку простукай їх із рахунком уголос, а потім зіграй.

На початку п'єси зроби попередню педаль, щоб музика зазвучала м'яко й казково. Далі користуйся педаллю із запізненням.

Грай ніжно й мрійливо, ніби фантазуєш про щось прекрасне.

Легко (з картками): Знайди флешкартку з тріолями. Пригадай, скільком звичайним восьмим вони дорівнюють.

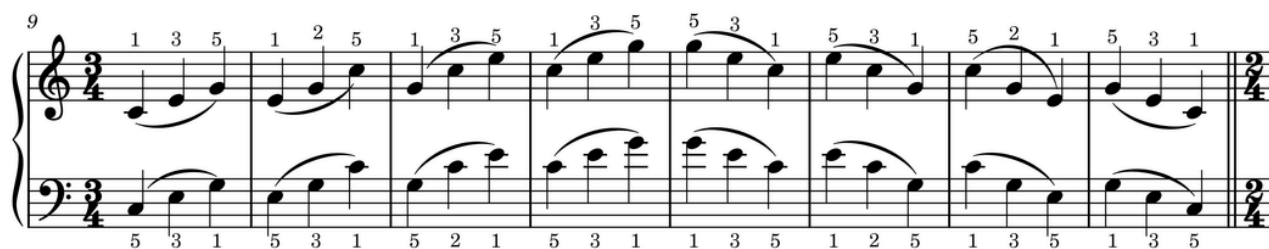
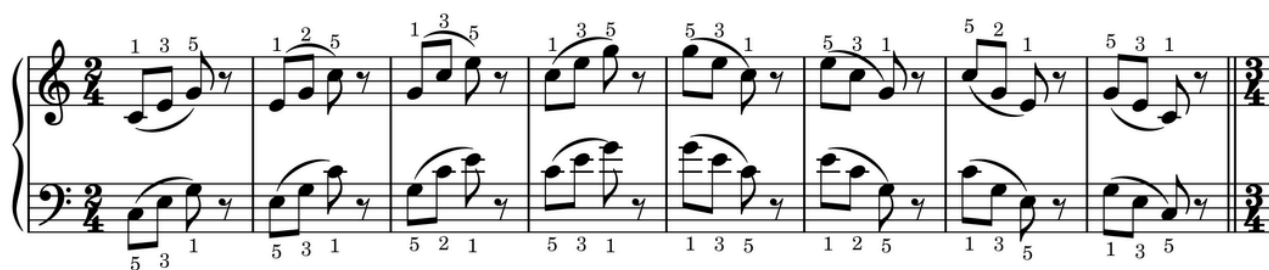
Повторення: "Сонатина", "Менует", "Зозуля і горобчик", "Галоп".

Флешкартки: ЛЯ і СІ другої октави, ДО третьої октави.

Пригадай: Що таке галоп, менует, велика терція, акцент, sf, rit., а tempo, поліфонія, мордент, арпеджіато, сонатне алегро, альбертієві баси? Які види форшлагів ти знаєш? З яких розділів складається сонатне алегро і як називаються його основні теми? Які групи інструментів ти знаєш? Покажи й назви їх.

ΚΟΡΟΤΚΙ ΤΑ ΔΟΒΓΙ

ΑΡΠΕΔΖΙΟ

MP II

$\text{♩} = 80$
Andantino

Handwritten musical score for the first system (measures 1-6). The score is in 4/4 time, key of B-flat major. The tempo is Andantino with a quarter note equal to 80 beats. The dynamics range from *p* (piano) to *pp* (pianissimo). The piece includes fingerings, slurs, and a crescendo. The bottom of the page features a series of decorative symbols: ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪.

Handwritten musical score for the second system (measures 7-10). The score continues in 4/4 time, key of B-flat major. The dynamics include *mf* (mezzo-forte), *dim.* (diminuendo), and *mp* (mezzo-piano). The piece includes fingerings, slurs, and a decrescendo. The bottom of the page features a series of decorative symbols: ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪.

Handwritten musical score for the third system (measures 11-14). The tempo changes to Adagio with a quarter note equal to 60 beats. The dynamics include *rit.* (ritardando), *p* (piano), *rall.* (ritardando), and *ppp* (pianississimo). The piece includes fingerings, slurs, and a decrescendo. The bottom of the page features a series of decorative symbols: ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪ed. ♪.

Підготовка до концертного виступу

Тренуй: Гама Соль мінор — вчимося виконувати всі її види по черзі: гармонічний і мелодичний мінор на одну октаву (вгору і вниз), акорди, короткі та довгі арпеджіо, а також хроматичну гаму (вгору і вниз).

Спочатку тренуй кожен вид окремо, а потім поєднай їх у одну довгу послідовність, ніби одну музичну доріжку.

Майстерність: “ТАРАНТЕЛА”

Тарантела — це швидкий і веселий італійський танець, який звучить так, ніби всі танцюють без зупинки

Prestissimo — дуже-дуже швидко.

Andante — спокійний, крок за кроком.

Accelerando — поступово прискорюємося.

Tempo I (tempo primo) — повертаємось до початкового темпу.

Зверни увагу: у п'єсі змінюються розмір такту, темп і настрій. Крайні частини грай енергійно й весело, а середню — співучо й м'якше.

Легко (з картками): Познайомся з **ударними** інструментами оркестру. Уяви, як би звучала «Тарантела», якби її грали на маримбі.

Повторення: Підготуй програму до першого концерту: «Менует», «Сонатина», «Мрії», «Тарантела».

Спробуй зіграти всі п'єси підряд, як справжній концерт. Перемикайся між ними: де весело — грай жваво, де ніжно — м'якше. Якщо трохи хвилюєшся — це нормально 😊 Зроби «тренувальний концерт» для рідних або друзів. Пам'ятай: концерт — це свято і для тих, хто слухає, і для тебе.

Успіхів тобі, друже!

ГАМА СОЛЬ МІНОР

гармонічний мінор

мелодичний мінор

акорди короткі арпеджіо

довгі арпеджіо

хроматична гама

хроматична гама

ΤΑΡΑΝΤΕΛΛΑ

♩. = 144

Prestissimo

Handwritten musical score for the first system (measures 1-6). The key signature is two flats (B-flat and E-flat). The time signature is 6/8. The tempo is marked **Prestissimo** with a note value of 144. The first staff (treble clef) contains a melody with various fingerings (e.g., 5, 2, 3, 1, 2, 1, 5, 2, 3, 1, 2, 5, 2, 3, 2). The second staff (bass clef) contains a bass line with fingerings (e.g., 1, 2, 5, 1, 3, 1, 2, 5). Dynamics include *mf* and *cresc.*. There are two redaction marks (✱) in the bass staff.

Handwritten musical score for the second system (measures 7-11). The key signature is two flats. The time signature is 6/8. The tempo is marked **Prestissimo**. The first staff (treble clef) contains a melody with fingerings (e.g., 5, 1, 2, 1, 3, 2, 3, 2, 3, 4, 1, 3, 3). The second staff (bass clef) contains a bass line with fingerings (e.g., 1, 3, 1, 2, 5, 1, 2, 2). Dynamics include *f*. There are two redaction marks (✱) in the bass staff.

Handwritten musical score for the third system (measures 12-17). The key signature is two flats. The time signature is 6/8. The tempo is marked **Prestissimo**. The first staff (treble clef) contains a melody with fingerings (e.g., 5, 1, 2, 3, 1, 2, 3, 1, 2, 1, 5, 1). The second staff (bass clef) contains a bass line with fingerings (e.g., 1, 5, 4, 2, 3, 2, 1, 4, 2, 4, 4). Dynamics include *dim.* and *rit.*. There are two redaction marks (✱) in the bass staff.

Handwritten musical score for the fourth system (measures 18-22). The key signature is two flats. The time signature is 4/4. The tempo is marked **Andante** with a note value of 92. The first staff (treble clef) contains a melody with fingerings (e.g., 2, 3, 1, 3, 1, 4, 2, 3, 1, 2, 3, 4). The second staff (bass clef) contains a bass line with fingerings (e.g., 1, 3, 2, 1, 3, 2, 4, 2, 1, 3, 2, 4). Dynamics include *p* and *mp*. There are six redaction marks (✱) in the bass staff.

Handwritten musical score for the fifth system (measures 23-27). The key signature is two flats. The time signature is 6/8. The tempo is marked **Andante** with a note value of 92. The first staff (treble clef) contains a melody with fingerings (e.g., 5, 1, 4, 1, 5, 2, 5, 2, 1, 2, 1, 4, 1, 2, 1, 4, 1). The second staff (bass clef) contains a bass line with fingerings (e.g., 1, 3, 2, 5, 2, 3, 4, 3, 2, 3, 4, 1, 2, 2, 5, 2). Dynamics include *cresc.*. There are five redaction marks (✱) in the bass staff.

$\text{♩} = 144$
Tempo I

29 *mf* *cresc.* *Red.* ♩

35 *f* *Red.* ♩

39 *p* *sff* *Red.* ♩

The musical score consists of three systems of staves. The first system (measures 29-34) shows a melody in the right hand with triplets and a bass line with chords. The second system (measures 35-38) continues the melody with a forte (f) dynamic. The third system (measures 39-42) features a piano (p) dynamic followed by a fortissimo (sff) section. The score includes various musical notations such as triplets, slurs, and fingerings.

ЗМІСТ

Методичні роз'яснення.....	3
Урок 1	9
Запалюємо зірочки	10
Урок 2.....	11
Лісовий танок.....	12
Урок 3.....	13
Веселий велосипедист.....	14
Урок 4.....	15
На галявинці.....	16
Урок 5.....	17
У гості до ведмедя.....	18
Урок 6.....	19
Попелюшка.....	21
Урок 7.....	23
Браві козаки.....	25
Урок 8.....	26
Літній вечір.....	28
Урок 9.....	29
Зайці польку танцювали.....	31
Урок 10.....	32
Колискова.....	34
Урок 11.....	35
Полонез.....	37
Урок 12.....	38
Віслючок.....	40
Урок 13.....	41
Два їжачки.....	43
Урок 14.....	45
Венеція.....	47
Урок 15.....	49
На ковзанці.....	51

Урок 16.....	53
Етюд.....	55
Урок 17.....	56
Чайна церемонія.....	58
Урок 18.....	59
Галоп.....	61
Урок 19.....	63
Сумний ведмедик.....	65
Урок 20.....	66
Зозуля і горобчик.....	68
Урок 21.....	69
Прогулянка Парижем.....	71
Урок 22.....	73
Менует.....	75
Урок 23.....	76
Сонатина.....	78
Урок 24.....	80
Мрії.....	82
Підготовка до концертного виступу.....	83
Тарантела.....	85

ТРЕМБОВЛЕВА Марина Леонідівна - старший викладач відділу спеціального фортепіано Харківського державного музичного ліцею, лауреат міжнародного конкурсу ім. Ж. Ф. Рамо (Франція).

Педагогічний стаж більше 20 років. Виступає з лекціями та майстеркласами, публікує методичні статті, є організаторкою творчих проєктів, в тому числі міжнародних. Її учні отримують нагороди на всеукраїнських та міжнародних конкурсах.

«ТреМале-метод. Тренуй майстерність легко!»

Навчально-методичний посібник для початкового навчання гри на фортепіано (**25 п'єс**) з методичними поясненнями, вправами, прикладом виконання п'єс за QR-кодом, ілюстраціями та посібником для вивчення нотної грамоти **“Нотні флешкартки”** сприяє покроковому здобуванню учнями навичок і компетенцій гри на фортепіано з легкістю та захопленням.

Для кращого закріплення знань в пам'яті на довготривалий період автор розташовує матеріал за **методом інтервального повторення.**